

Základní škola a Mateřská škola Vranovice

PREVENTIVNÍ PROGRAM ŠKOLY

Školní rok: 2024/2025

Vypracovala: Mgr. Renata Karpíšková

Obsah

1	Úvod.....	4
2	PREVENTIVNÍ PROGRAM ŠKOLY (PPŠ).....	6
3	Charakteristika školy	7
4	Základní cíle PPŠ.....	8
4.1	Obecné cíle.....	8
4.2	Krátkodobé cíle.....	8
4.3	Zaměření PPŠ.....	10
5	Metody a formy práce	12
6	Výchova a vzdělávání žáků	13
6.1	Témata prevence ve vyučovacích předmětech	14
6.2	Témata prevence podle zařazení v RVP	15
6.3	Preventivní programy.....	15
7	Zaměření PP na cílové skupiny.....	17
7.1	Vzdělávání pedagogických pracovníků	17
7.2	Spolupráce školy s rodiči a veřejností	18
8	Školní program proti šikaně.....	19
8.1	Vymezení pojmu šikana.....	20
8.2	Stádia šikany	22
8.3	Legislativa.....	23
8.4	Informace o šikaně.....	24
8.5	Krizový plán řešení šikany.....	26
8.6	Obecné postupy, co dělat, když... ..	30
9	Co dělat, když – intervence pedagoga	34
9.1	Krizové situace spojené s ohrožením násilím ve školním prostředí, které přichází z vnějšího i vnitřního prostředí	34
9.2	Netolismus	35
9.3	Nová náboženská hnutí	38
9.4	Rizikové sexuální chování	39
9.5	Příslušnost k subkulturám	40
9.6	Domácí násilí	41
9.7	Hazardní hraní.....	42
9.8	Žáci s PAS (poruchami autistického spektra).....	43
9.9	Kyberšikana a další formy kybernetické agrese	44

9.10	Vandalismus.....	48
9.11	Záškoláctví.....	50
9.12	Tabák.....	51
9.13	Alkohol	55
9.14	Návykové látky	56
10	Krizový plán školy.....	62
11	Kontakty.....	66
12	Evaluaace PPŠ	70
13	Závěr	71
14	Přílohy.....	72
14.1	Návody pro vyučující ve stručné podobě.....	72
14.2	Témata prevence podle zařazení v RVP	75

1 Úvod

Preventivní program školy (PPŠ) je soubor opatření a návrhů, jejichž cílem je vytvářet dobré klima školy. Vychází z potřeb školy, využívá nové informace a nabídky programů. Je aktualizován o nové legislativní předpisy, jeho součástí je plán prevence šikany, krizový scénář a obsahuje také kontakty na odborníky.

Preventivní program je zpracováván na jeden školní rok metodikem prevence, je průběžně vyhodnocován a písemné vyhodnocení účinnosti jeho realizace za daný školní rok je součástí výroční zprávy o činnosti školy.

Cílovou skupinou jsou žáci MŠ až 9. ročníku. PPŠ má pomáhat v osvojování základních kompetencí v oblasti zdravého životního stylu a rozvíjet dovednosti, které vedou k odmítání všech druhů rizikového a sebedestruktivního chování, projevů agresivity a porušování zákona.

Součástí preventivního programu je zapojení žáků do procesu utváření pravidel ve škole a podpora jejich osobní zodpovědnosti vzhledem k dodržování daných pravidel. Samozřejmostí je podpořit žáky v porozumění jejich práv a povinností. Program slouží také k vytváření atmosféry vzájemnosti, důvěry, respektu a bezpečí ve škole. Program slouží učitelům jako zásobárna nápadů, osvědčených postupů a zdroj informací.

Cílem programu je naučit žáky pracovat s informacemi, kriticky je hodnotit a porovnávat, vytvářet si vlastní názor. K realizaci všech těchto dílčích cílů je nutná spolupráce školy, všech žáků a pedagogů, otevřená komunikace mezi školou a rodiči a vzájemná důvěra v tomto vztahu, dále také propojení školy s dalšími institucemi.

Rodičům program poskytuje celkový přehled o rizikovém chování tak, aby na svém dítěti mohli zavčas rozpoznat varovné signály nevhodného či nebezpečného chování. Mohou si zde vyhledat kontakty na odborníky, pokud by problém nechtěli řešit v součinnosti se školou.

PPŠ vychází z pokynů Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže. Ten uvádí, že pro tvorbu preventivního programu jako základního legislativního dokumentu, který upravuje oblast primární prevence rizikového chování ve školách a školských zařízeních, je zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. Ten ukládá povinnost vytvářet podmínky pro zdravý vývoj dětí, žáků a studentů, také pro předcházení rizikového chování. Dále se program v legislativě opírá o Zákon č. 379/2005 Sb., o opatření k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami, Vyhlášku č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních, Vyhlášku č. 317/2005 Sb., o dalším

vzdělávání pedagogických pracovníků, Zákon č. 359/1999Sb., o sociálně – právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže (Čj.: 20 006/2007-51 ze dne 16. 10. 2007), Zákon 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů.

2 PREVENTIVNÍ PROGRAM ŠKOLY (PPŠ)

Školní rok: 2024/2025

Základní škola a Mateřská škola Vranovice, Masarykova 178

Školní metodik prevence (MP): Mgr. Renata Karpíšková

Konzultační hodiny metodika prevence: pondělí 14:05 – 14:50

Výchovná poradkyně (VP): Mgr. Pavlína Urbánková

Konzultační hodiny výchovného poradce: čtvrtek 7:15 – 7:50

Školní psycholog (ŠP): Mgr. Kateřina Navrátilová

Konzultační hodiny školního psychologa: pondělí, středa 8:00 – 12:00

S programem jsou seznámeni učitelé školy, rodiče dostávají informace o PPŠ na třídních schůzkách. Noví žáci 6. ročníku jsou seznámeni s funkcí MP.

V plném znění je PPŠ umístěn na stránkách školy ve složce ŠPP, ve sdílených dokumentech, a dále v tištěné podobě ve sborovně školy.

Veškeré aktivity a činnosti, které jsou plánované v PPŠ, přispívají k prevenci školní neúspěšnosti. Žáci ohrožení školním neúspěchem mohou využívat doučovací kroužky.

Zvýšenou péči je třeba věnovat začleňování žáků s odlišným mateřským jazykem.

3 Charakteristika školy

Základní škola se nachází v obci Vranovice, asi 35 km na jih od Brna. Jedná se o vesnickou školu s I. a II. stupněm, jejíž součástí je i mateřská škola.

Ve školním roce 2024/2025 navštěvuje přípravnou třídu celkem 12 žáků, 1. stupeň celkem 168 žáků, 2. stupeň 158 žáků. Třídní kolektivy tvoří žáci z Vranovic a žáci z okolních vesnic. Škola je rozdělena do tří budov. Pracovní kolektiv tvoří 26 učitelů, školní psycholog, dále asistenti pedagoga, učitelky MŠ, vychovatelky družiny a školního klubu a nepedagogičtí pracovníci.

Riziková místa školy:

Škola je rozdělena do tří budov. Budova školy na ulici Masarykova je členitá, s množstvím schodišť, zákoutí a okrajových prostor s WC a šatnami. Tato místa skýtají více prostoru k možným rizikovým aktivitám žáků. Proto klademe důraz především na dohled pedagogických pracovníků v těchto prostorách. Jde především o oblast šaten, WC, dílen a chodeb.

Budova na ulici U Floriánka prošla v minulých letech rozsáhlou rekonstrukcí, vznikla zde i nová část přístavby s bazénem. V těchto místech je vybudována družina, sprchy, šatny a další prostory, ve kterých je třeba zajistit bezpečnost žáků. Třetí budovou školy je MŠ.

Na začátku školního roku jsou všichni žáci prokazatelně poučeni o pravidlech bezpečného chování ve škole třídními učiteli. Pravidla chování jsou zakotvena ve školním řádu, jenž je kompletní podobě k dispozici u ředitele školy a na webových stránkách, ve zkrácené podobě pak v každé učebně. Školní řád je celoročně přístupný na webových stránkách školy.

4 Základní cíle PPŠ

4.1 Obecné cíle

U dětí je důležité zahájit primární prevenci právě v době základní školní docházky, poskytnout jim co nejvíce informací (přiměřeně k jejich), naslouchat jejich problémům, otevřeně s nimi hovořit i na neformální úrovni, posilovat jejich sebevědomí a rozvíjet sociální komunikaci a spolupráci.

Obsahem PPŠ je:

- výchova ke zdravému životnímu stylu,
- rozvoj a podpora sociálních kompetencí žáků,
- zapojení všech žáků do procesu výuky, tzn. snížení rizika vyčlenění některých žáků, z kolektivu,
- rozvoj tvořivosti, samostatného uvažování, kritického myšlení a sociálních dovedností žáků,
- vytvoření široké nabídky volnočasových aktivit jako prevence nudy nebo stresu,
- zapojení témat souvisejících s prevencí do výuky ve všech vhodných předmětech.

4.2 Krátkodobé cíle

Pro řadu dětí může být nástup do školy a školního kolektivu emocionálně náročný. Jejich prožívání se totiž odvíjí také od vztahů v rodině. Je třeba naplno využít adaptačního období, postupně začleňovat žáky zpět do výchovně-vzdělávacího procesu, odstraňovat jejich negativní emoce, a tím předcházet školnímu neúspěchu. Při problémech je třeba neprodleně informovat zákonné zástupce a spolupracovat s nimi. Skupina žáků, která je ohrožena školním neúspěchem, může využívat různých forem individuálního doučování.

Třídní učitelé během školního roku sledují varovné signály sociálně patologických jevů v rámci své třídy. Vedou žáky k respektování školního řádu, zásad slušného společenského jednání, pravidel zdravého životního stylu, podporují příznivé klima ve své třídě, založené na přátelských a solidárních vztazích. Vyučující odborných předmětů se na prevenci jednotlivých rizikových forem chování také zaměřují a témata prevence začleňují do tematických celků učiva.

Na škole působí školní preventivní pracoviště a školní parlament. Žáci mohou využívat schránku důvěry, nově i prostřednictvím QR kódu.

Žákům, učitelům i rodičům je k dispozici školní psycholog. Důležitou oblastí práce školního psychologa je péče o žáky s výchovnými problémy. Výchovné problémy žáků mohou být projevem specifických i nespecifických poruch chování či osobnostních vlastností, jako jsou emoční labilita, zvýšená senzitivita, úzkost apod. Mohou souviset s dlouhodobě nepříznivými výchovnými podmínkami v dysfunkční rodině, kde je dítě frustrované, či dokonce deprivované, popř. je v náhradní rodinné péči. Výchovné problémy často také souvisejí se situací ve škole a ve třídě. Tito žáci mívají těžkou pozici ve škole a narušené vztahy s dospělými i s vrstevníky a školní psycholog je často jedním z mála, který je netrestá, nenapomíná, neodmítá, ale provází, poskytuje jim bezpečí a podporu při hledání řešení. Školní psycholog konstatuje, že chování žáka není v souladu s obecně přijímanými normami, nicméně žáka nehodnotí, nekritizuje, nekárá ani nevyhrožuje sankcemi. Pokouší se pochopit pohled žáka na to, jak se projevuje a jak vnímá reakce okolí na své chování. Snaží se také zmapovat rodinnou a školní situaci, vztahy s vrstevníky, náplň volného času, zájmy, kroužky či přání do budoucna. Následuje motivační rozhovor zaměřený na získání nového pohledu a motivace ke změně. Důležitou prací psychologa je vytvořit plán pomoci, který se postupně zpřesňuje. Pokud je to nezbytné, spolupracuje školní psycholog s externími odborníky, popř. odešle dítě do specializované péče. Spolupracuje s rodiči žáků s výchovnými problémy, kteří musí poskytnout individuální souhlas s péčí školního psychologa o jejich dítě. Pokud se nepodaří s rodiči navázat kontakt, může se škola obrátit s žádostí o podporu na OSPOD.

Role školního psychologa spočívá jak v poskytování poradenských služeb, tak i v preventivní a intervenční práci. Zajišťuje též **krizovou intervenci**. Ta bývá nejčastěji poskytována z důvodu silně problémového chování, agrese, vztahových problémů s vrstevníky, rodiči nebo učiteli. Krizová intervence je metodou psychologické práce. Pracuje s konkrétní situací žáka, kterou žák vnímá jako zátěžovou, nepříznivou či ohrožující. Aktuální krize překrývá všechny ostatní zážitky, je pro ni typická úzkost a panika. Cílem krizové intervence je umožnit žákovi kontakt s vlastní krizí a vytvořit si od ní určitý odstup, který mu umožní nahlédnout na vlastní problém. Aktuální zvládnutí krize je většinou možné v průběhu jedné až tří návštěv u psychologa. Krizová intervence je svou podstatou jedinou formou intervenční služby, která u nezletilých klientů **nevyžaduje předchozí souhlas rodičů**. Informace o poskytnuté službě se sdělují bez zbytečného odkladu po realizované intervenci.

Žáci nižších ročníků ZŠ si musí zvykat na soužití ve třídách, stanovit si a dodržovat pravidla slušnosti a tolerance. Vztahové problémy se stále častěji objevují u mladších žáků.

Na prvním stupni ZŠ mohou učitelky pracovat s projektem Kočičí zahrada, který je výborný a již dříve se při práci s dětmi osvědčil. Důležitým úkolem i v letošním roce bude stmelit nově

utvářené kolektivy 1. a 6. ročníku pomocí společných aktivit. Těžiště práce tak zůstává na třídních učitelích (TU). Třídní učitel, který je s žáky v nejužším kontaktu, by měl citlivě vnímat změny ve třídním klimatu a se třídním kolektivem aktivně pracovat. Naše škola má výhodu nižšího počtu žáků, což dává učitelům lepší přehled o silných i slabých stránkách tříd. TU spolupracují s ostatními pedagogickými pracovníky, vzájemně se informují, vyžadují aktivní spolupráci hlavně od rodičů problémových žáků.

Při tvorbě preventivních programů budeme spolupracovat s městskou policií a PČR. Respektovali jsme požadavky žáků při evaluaci školních dotazníků a už minulý rok jsme zajistili besedy a programy o kyberšikaně. PČR provede v letošním roce pokračující proškolení žáků druhého stupně o nebezpečí drogové závislosti, kyberšikaně a trestní zodpovědnosti.

Na druhém stupni budeme dle potřeby spolupracovat s externím odborníkem PPP.

Nepostradatelnými zůstávají práce třídních učitelů na třídnických hodinách, spolupráce s výchovnou poradkyní a metodičkou prevence a předmět Výchova ke zdraví.

V 9. ročníku se soustředíme na zdravý životní styl a další směřování žáků na SŠ.

Mezi hlavní vnitřní informační zdroje školy patří knihovna odborné a metodické literatury a odborných periodik, schránka důvěry, školní nástěnky, webové stránky školy, které obsahují veškeré potřebné kontaktní informace.

Problematiku prevence včleňují pedagogové do výuky v jednotlivých předmětech průběžně během školního roku.

4.3 Zaměření PPŠ

Preventivní program se zaměřuje na tyto základní oblasti prevence:

- užívání **návykových látek** (tabák, alkohol, omamné a psychotropní látky) a onemocnění HIV/AIDS a další infekční nemoci související s užíváním návykových látek,
- **kriminalitu** dětí a mládeže – krádeže, podvody,
- **virtuální drogy a gambling,**
- **záškoláctví** a jeho řešení v rámci školy a jeho včasná intervence k rodičům,
- **šikanu** a jiné násilí, **rasismus, xenofobii, kyberšikanu,**
- pravidelný a zodpovědný **dohled** nad chováním žáků prvního a druhého stupně a včasné odhalování jejich patologického chování,

- rozpoznání a zajištění včasné intervence v případech **domácího násilí**,
- **týrání a zneužívání dětí**,
- **ohrožování mravní výchovy mládeže**,
- **poruchy příjmu potravy** (mentální bulimie, anorexie).

5 Metody a formy práce

- Vytvoření pozitivního sociálního klimatu ve škole, atmosféry důvěry, pohody a klidu, beze strachu z neúspěchu,
- využití projektové výuky, kooperativní vyučování,
- samostatná práce žáků,
- využití kritického myšlení,
- vést žáky ke schopnosti vyjádřit vhodně svůj názor, argumentovat, diskutovat,
- využití simulačních her – hraní rolí, navození reálné situace a zhodnocení nejrůznějších způsobů jejího řešení,
- brainstorming, diskuse,
- nácvik verbální i neverbální komunikace.

Třídní učitelé musí citlivě pracovat se stále rostoucím počtem žáků, kteří mají výukové obtíže doložené vyšetřením z pedagogicko psychologické poradny. Tito žáci by mohli představovat rizikový faktor při utváření třídních kolektivů. Citlivou a náročnou záležitostí je spolupráce s rodiči problémových žáků. Je třeba zohledňovat žáky s odlišným mateřským jazykem.

Volnočasové aktivity

Volnočasové aktivity slouží k podpoře aktivního trávení volného času. Patří mezi ně:

- zájmové kroužky,
- exkurze v rámci jednotlivých předmětů (dle zájmu žáků),
- akce školní družiny a klubu,
- výlety,
- pobyty, ZVK (dle zájmu žáků)

Školní družina, klub a mateřská škola mají vypracované vlastní plány aktivit pro školní rok, jejichž součástí jsou i aktivity společné pro děti a jejich rodiče.

Plán bude v průběhu školního roku doplňován dle aktuálních potřeb školy.

6 Výchova a vzdělávání žáků

Výchova ke zdravému životnímu stylu prostupuje celý výchovně-vzdělávací proces. Vhodná témata lze nalézt prakticky ve všech vyučovacích předmětech od 1. do 9. ročníku.

1. – 3. ročník

- 1) Věnovat pozornost včasnému odhalování specifických poruch učení či jiných potíží a jejich náležitému řešení.
- 2) Odhalit nepodnětné rodinné prostředí a možnými prostředky pomoci rodině i žákovi zvládat úkoly vyplývající z naplňování školní docházky.
- 3) Pomáhat žákům zvládat stresové situace spojené se školní docházkou, odhalovat je, povídat si o nich.
- 4) Upevňovat třídní kolektiv a vést žáky k vzájemné toleranci.
- 5) Odbourávat známky xenofobie, rasismu či šikany.
- 6) Stanovit jasná pravidla pro soužití třídního kolektivu.
- 7) Vést děti ke zdravému životnímu stylu.
- 8) Vytvářet dobré vztahy žák – učitel – rodič.

4. – 6. ročník

- 1) Včasné odhalování šikany či jiných sociálně patologických jevů ve třídě.
- 2) Vytváření důvěryhodného vztahu žák – učitel – rodič.
- 3) Upevňování kolektivu a vztahů.
- 4) Naučit žáky umět odmítnout, umět odlišit zlé od dobrého, nebát se mít vlastní názor.
- 5) Vést žáky ke zdravému životnímu stylu.
- 6) Zvládnout přechod na druhý stupeň ZŠ, zvládnout změnu režimu, vytvořit si důvěryhodné vztahy s novými vyučujícími, stanovit nová pravidla.

7. – 9. ročník

- 1) Stanovení pravidel pro soužití žáků ve třídě.
- 2) Odhalování prvků šikany či jiných negativních jevů.
- 3) Vést žáky k diskusi a k uplatňování či obhajování svých názorů.
- 4) Vést žáky k zodpovědnosti za své činy.
- 5) Vést žáky k toleranci.
- 6) Řešení problémů v rovině důvěry žák – rodič – učitel.
- 7) Odhalit u žáků talent a nadání, najít s nimi cestu k perspektivě jejich života.

- 8) Systematická profesní příprava.
- 9) Upevňovat u žáků zdravé sebevědomí.
- 10) Vést je k reálnému řešení životních situací.
- 11) Vést žáky ke zdravému životnímu stylu.
- 12) Ukázat žákům, kde naleznou pomoc v mimořádných životních situacích.
- 13) Stanovit hodinu konzultace se školním metodikem prevence.

6.1 Témata prevence ve vyučovacích předmětech

Prvouka – vztahy v rodině a kolektivech, zdraví, dopravní výchova.

Přírodověda – lidské rasy, výchova ke zdraví, osobní bezpečí, zdraví člověka.

Dějepis – rasy a jazyky.

Cizí jazyky – rozdílnost kultur.

Český jazyk a literatura – mimočítanková četba.

Hudební výchova – muzikoterapie.

Výtvarná výchova – drogy a kouření – plakát.

Chemie – návykové látky.

Biologie – rasy, zdravá výživa, sexuální výchova.

Výchova k občanství – společenské vztahy, šikana, problémy rasové a jiné nesnášenlivosti, sebehodnocení, sebepoznání, zvládnání neúspěchu.

Výchova ke zdraví – specifická primární prevence na vyšším stupni je součástí předmětu.

Žáci 1. až 3. ročníku se v hodinách prvouky soustředí na dopravní výchovu, znalost dopravního značení, učí se zdravovědu. Zúčastňují se akcí na dopravním hřišti a soutěží.

Žáci 4. a 5. ročníku pokračují v dopravní výchově a účastní se soutěží.

U dětí podporujeme zdravou výživu projekty Ovoce do škol, Mléko do škol.

Součástí výchovně vzdělávacího procesu je sebehodnocení žáků vhodnou formou dle typu předmětu.

Žáci se zapojují do nejrůznějších naukových, uměleckých a sportovních soutěží. Ve škole mohou pracovat v mnoha zájmových kroužcích. Žáci převážně nižšího stupně využívají nabídky činností školního klubu.

6.2 Témata prevence podle zařazení v RVP

Jsou v kontextu s tématy prevence v ŠVP a jsou uvedeny v příloze.

5.3 Preventivní programy

V průběhu školního roku 2024/25 jsou pro třídy objednány následující preventivní programy:

Třída	Termín	Aktivita	Pořádající organizace	Zajišťuje
1. A,B	září	Adaptační týden Třídní schůzky Poučení BOZ, seznámení se školním řádem	ZŠ a MŠ Vranovice ZŠ a MŠ Vranovice ZŠ a MŠ Vranovice	TU TU TU
2. A,B	září	Kukuřičné bludiště (Dolní Dunajovice) - AP Třídní schůzky Poučení BOZ, seznámení se školním řádem	ZŠ a MŠ Vranovice ZŠ a MŠ Vranovice	TU TU
	říjen	Třída jako tým	Podané ruce	ZŘ
3. A,B	září	Třídní schůzky Poučení BOZ, seznámení s novým školním řádem Stezka vrány Krákorky (3. A) - AP	ZŠ a MŠ Vranovice ZŠ a MŠ Vranovice ZŠ a MŠ Vranovice	TU TU TU
4. A,B	září	Třídní schůzky Poučení BOZ, seznámení s novým školním řádem Pomoc, topí se (AP) Dopravní výchova	ZŠ a MŠ Vranovice ZŠ a MŠ Vranovice VZS Brno-město Domeček Pohořelice	TU TU TU TU
	říjen	Kyberšikana Podzim v Otevřené zahradě	Podané ruce Otevřená zahrada	ZŘ TU
5. A,B	září	Třídní schůzky Poučení BOZ, seznámení se školním řádem Vzpoua úrazům	ZŠ a MŠ Vranovice ZŠ a MŠ Vranovice VZP	TU TU TU
6. A,B	září	Třídní schůzky Poučení BOZ, seznámení se školním řádem AP – jednodenní ve třídě Vzpoua úrazům	ZŠ a MŠ Vranovice ZŠ a MŠ Vranovice SVČ Duhovka Břeclav VZP	TU TU TU TU
	říjen červen	Nenechme si vodu utéct	Lipka	TU KEVO
7. A,B 7.A	září	Poučení BOZ, seznámení se školním řádem Adaptační výlet – Hájenka, lan. centrum (Břeclav) Vzpoua úrazům	ZŠ a MŠ Vranovice Hájenka park VZP	TU TU TU
	říjen	Preventivní program – drog. probl. rizik. chování s tr. právo, netol., domácí násilí, ...	MěP Pohořelice	MP
7. A,B	listopad	Klima se mění s námi Drogová kriminalita a my v roce 2024	Lipka pplk. JUDr. Jaromír Badin	KEVO TU

8. A,B	září	Poučení BOZ, seznámení se školním řádem BanalFatal – prevence úrazů	ZŠ a MŠ Vranovice BanalFatal	TU MP
8.B 8.A	říjen	míchy Jak se efektivně učit AP – dvoudenní, Ivančice AP – třídní, Břeclav	Bc. Matěj Krejčí SVČ Ivančice SVČ Duhovka Břeclav	MP TU TU
8.A 8. A,B 8. A,B	listopad prosinec	Sport Life Týmová hra Šaty dělají člověka	BVV Brno Pan Motyčák Lipka	TU MP KEVO
	únor	Jak se bránit šikaně na internetu	Bc. Matěj Krejčí	MP
9. A,B	září	Poučení BOZ, seznámení se školním řádem Festival vědy (profesní orientace)	ZŠ a MŠ Vranovice Hvězdárna a planetárium Brno	TU TU
	říjen	BanalFatal – prevence úrazů míchy Úřad práce, Brno – venkov (exkurze)	BanalFatal ÚP Brno MěÚ Pohořelice	MP TU TU
	listopad	Prevence domácího násilí – film Zuřivec Dlouhodobé užívání NL	Podané ruce Doc. PhDr. Dr.phil. Laura Janáčková, CSc.	ZŘ TU
	leden	Sex je náš Planeta na talíři	Lipka	KEVO

Naplnění aktivit, případně jejich rozšíření, se bude odvíjet od aktuálních potřeb a nabídek.

Součástí výchovy a vzdělávání budou úkoly a aktivity stanovené účastí v projektech školy.

K rozvíjení praktických dovedností žáků využijeme projektových dnů.

6. 11. 2024 proběhne v sále budovy U Floriánku **beseda s rodiči** na téma **Rizika sociálních sítí, kyberšikana**, kterou povedení por. Mgr. Zdeňka Procházková, preventistka PČR.

Programy budou doplňovány o další vhodná témata a případnou pomoc odborníků.

7 Zaměření PP na cílové skupiny

7.1 Vzdělávání pedagogických pracovníků

Rádi bychom do školy pozvali Mgr. Hanu Švandelkovou, která proškolí pedagogy na téma **Jak na třídnické hodiny, když na ně vlastně není čas.**

3. 12. 2024 máme objednané osmihodinové školení od organizace Dobronauti. Jedná se o **preventivní edukační program** s názvem **Hvězdný tým**. Budeme se učit, jak vést žáky k vnímání a přijímání jinakosti kolem sebe. Po absolvování obdržíme certifikát, karetní hru, odbornou podporu a multimediální rozšíření. Školení se zúčastní Pavlína Urbánková, Lucie Kaniová a Renata Karpíšková

Učitelé mají možnost školení i on-line, např. webináře Centra prevence v Brně, PPP Brno, SOFA, Tavata, ...

Hlavní podíl na dalším rozvoji znalostí a dovedností související s prevencí rizikového chování spočívá v samostudiu všech učitelů školy, školního metodika prevence a výchovného poradce.

Metodik prevence začne dvouleté studium v lednu 2025.

Pro pedagogy podílející se na realizaci preventivního programu je školní metodik prevence metodickým pomocníkem, který pro ně vyhledává nové informace a podněty. MP předává učitelům aktuální nabídky programů pro žáky i jejich rodiče pořádané PPP Brno.

Vzdělávání pedagogických pracovníků je odvislé od aktuální nabídky.

Pedagogičtí pracovníci naší školy se při své pedagogické činnosti řídí těmito zásadami:

- 1) Vytvářet příjemné a klidné mikroklima ve škole.
- 2) Vytvářet optimální podmínky pro vzdělávací proces, které minimalizují nepříznivý vliv na rozvoj schopností a osobnosti žáka.
- 3) Budovat důvěryhodný vztah mezi vyučujícím a žákem tak, aby žák nacházel cestu k učiteli a získal jeho pochopení.
- 4) Soustavně a pečlivě sledovat vývojové a individuální potřeby žáků.
- 5) Včas rozpoznávat poruchy vývoje, učení a chování u dětí.
- 6) Soustavně propagovat sport a nabízet ho dětem, stehně další zájmové činnosti pro smysluplné trávení volného času.
- 7) Poukazovat na nebezpečí návykových látek a dalších rizikových jevů.
- 8) Srozumitelnou a nenásilnou formou objasňovat žákům smysl života.
- 9) Ukazovat žákům různé životní perspektivy a možnosti.

- 10) Posilovat zdravou sebedůvěru.
- 11) Vést žáky k překonávání problémových a zátěžových situací.
- 12) Pomáhat žákům rozlišovat hierarchii hodnot.
- 13) Navazovat a posilovat úzký kontakt mezi školou a rodiči.
- 14) Cíleně organizovat a vést činnost školního klubu.

7.2 Spolupráce školy s rodiči a veřejností

Učitelé, rodiče i žáci spolupracují:

- s výchovnou poradkyní,
- s metodikem prevence,
- se školním psychologem,
- s PPP Břeclav a PPP Brno,
- s Policií ČR, či Městskou policií,
- se sportovními zařízeními pro volný čas,
- se SVČ Pohořelice, Ivančice, Lužánky.

Škola se snaží o širší spolupráci s rodiči žáků. S rostoucími počty problémových žáků se zvyšuje i podíl individuálních pohovorů s třídními učiteli a vedením školy. Na hovorových hodinách a třídních schůzkách jsou rodiče informováni o prospěchu a chování dětí. Výchovné a vzdělávací problémy řešíme i s odborníky OSPOD, případně SVP.

Rodiče mají možnost účastnit se kulturních a sportovních akcí pořádaných školou. Informace o škole mohou čerpat rovněž na webových stránkách školy. Všechny aktivity jsou zaneseny v plánech školních a mimoškolních akcí základní školy, mateřské školy, družiny, školního klubu.

8 Školní program proti šikaně

Školní program proti šikaně byl vytvořený dle Metodického pokynu Ministra školství, mládeže a tělovýchovy k řešení šikanování ve školách a školských zařízeních Čj. MSMT-22294/2013-1. Metodický pokyn je provázán s Metodickým doporučením k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, Čj. 21291/2010-28.

Aktuálně je doplněn o nový metodický pokyn MŠMT, k nahlédnutí na jejích webových stránkách¹. Reaguje na zvýšenou agresivitu žáků nejen vůči jiným žákům, ale zvláště vůči pedagogům. Reflektuje události z února 2016. Z tohoto důvodu je doplněn mimo jiné o postupy při řešení šikany pedagogických pracovníků.

Najdete v Čl. 8 Šikana zaměřená na učitele: jak jí předcházet a jak ji řešit.

Program proti šikaně je součástí PPŠ, dle potřeby jej lze doplňovat a aktualizovat. Účelem tohoto bezpečnostního plánu je riziku účinně a konkrétně předcházet. Doplnuje informace PPŠ pro školní rok, zejména krizový plán. Reaguje na aktuální jevy ve společnosti.

Cílem programu je upozornit na závažnost šikany, poskytnout pedagogickým pracovníkům základní informace o jejích projevech a napomoci hledat řešení těchto specifických problémů.

V plném znění je problematika uvedena v souboru metodických doporučení na stránkách MŠMT².

Do programu se zapojí pracovníci školy, rodiče a žáci dle svých kompetencí:

- 1) Na počátku školního roku třídní učitelé pečlivě seznámí žáky se školním řádem.
- 2) Rodiče jsou na třídních schůzkách informováni o problematice šikany, prokazatelně jsou seznámeni se školním řádem.
- 3) Třídní učitelé vytvoří společně se třídou pravidla chování a dbají na jejich dodržování. Spolupracují s výchovným poradcem.
- 4) Třídní učitelé provádí na počátku školního roku ve spolupráci s metodikem prevence jednoduchý monitoring vztahů mezi žáky.
- 5) Třídní učitelé i ostatní pedagogové spolupracují a informují se navzájem o rizikovém chování žáků, informují vedení školy, výchovného poradce a metodika prevence.
- 6) Třídní učitelé každý měsíc seznamují písemnou formou metodika prevence s aktuálním stavem chování ve třídě.

---

¹ <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuzeni-a-pokyny>.

² Tamtéž.

- 7) Třídní učitelé 1. a 6. ročníku zrealizují adaptační program, na kterém si zmapují utvářející se vztahy ve třídách. Třídním učitelům ostatních ročníků je doporučeno na začátku absolvovat aktivizační program pro posílení dobrých vztahů v kolektivu třídy.
- 8) Všichni pedagogové sledují případné změny chování ve třídách, v kterých se účastní výuky žáci s individuálním vzdělávacím plánem.
- 9) Všichni pedagogové se seznámí s Metodickým pokynem MŠMT k řešení šikanování ve školách.
- 10) Učitelé, kteří provádějí dozor na chodbách, se soustředí na chování žáků o přestávkách, konkrétně na běhání po chodbách, běhání mezi patry, chování na WC, „hraní různých her“.
- 11) Učitelé informatiky se soustředí na poučení žáků o nebezpečí kyberšikany, možnosti zneužití internetu a s pravidly bezpečnosti na internetu všeobecně.
- 12) Výchovný poradce pracuje se třídami prostřednictvím školního parlamentu.
- 13) Žáci školy využívají kromě komunikace s třídním učitelem, metodikem prevence, výchovným poradcem k řešení svých problémů i schránku důvěry.
- 14) Všichni pedagogové se snaží vytvářet přátelské a vstřícné pracovní prostředí, které ale jasně vymezuje hranice a pravidla slušného chování, dbají na jejich dodržování.
- 15) V případě řešení šikany se pedagog drží krizového plánu. Preventivně pracuje se třídou, nepodceňuje prvotní signály a využívá odborného poradenství (PPP, PČR, OSPOD apod.).
- 16) Ředitel školy odpovídá za systémové aktivity školy v oblasti prevence, zajistí vzdělávání pracovníků v akreditovaných kurzech zaměřených na problematiku šikanování.
- 17) Během školního roku provede školní metodik prevence (ŠMP) monitoring šikany pro celou školu. Školní psycholog šikanu nevyšetřuje ani neukládá tresty. V prevenci šikany působí jako konzultant vyšetřovacího týmu a zároveň poskytuje podporu a intervenci ve prospěch obětí, pachatelů, rodičů i celé třídy.

8.1 Vymezení pojmu šikana

Šikana je agresivní chování ze strany žáka/ů vůči žákovi nebo skupině žáků či učiteli, které se v čase opakuje (nikoli nutně) a je založeno na vědomé, záměrné, úmyslné a obvykle skryté snaze ublížit fyzicky, emocionálně, sociálně, v případě šikany učitele případně také profesionálně. Šikana je dále charakteristická nepoměrem sil, bezmocností oběti, nepříjemností útoku pro oběť a samoúčelností agrese.

Podoby šikany

Přímá šikana může mít podobu fyzickou (např. bití, plivání, tahání za vlasy), verbální (např. vulgární nadávky, zraňující komentáře k rase, národnosti, etnicitě, náboženství nebo sexualitě, výhrůžky, násilné a manipulativní příkazy), nebo neverbální (např. urážlivá gesta a zvuky, zírání, používání zastrašujících nebo výhrůžných výrazů ve tváři, v řeči těla, dále např. ničení, schovávání či kradení věcí nebo učebních pomůcek).

Nepřímá šikana má za cíl způsobit emocionální a psychologické utrpení a poškodit sociální status oběti. Tato šikana je vykonávána způsobem, kdy útočník působí bolest tak, aby to vypadalo, že žádný takový záměr ve skutečnosti nemá. Hlavní agresor k útoku často využívá prostředníka, neútočí přímo. Nepřímá šikana je většinou nefyzická, nicméně v některých případech může být také třetí strana manipulována do situace, kdy má zapříčinit fyzické ublížení. Nefyzické formy nepřímé šikany mohou zahrnovat záměrnou ignoraci nebo izolaci žáka či učitele, šíření zákeřných pomluv a lží, neoprávněná nařčení ze sexuálního obtěžování nebo nespravedlivého hodnocení (v případě učitele), ničení pověsti a reputace, ponižování před ostatními žáky i pedagogy či nepříjemné sexuální provokace. Jednou z nejčastějších forem šikany je také elektronická šikana, tj. **kyberšikana**, která může mít podobu např. zakládání falešných, dehonestujících profilů na sociálních sítích na jméno žáka či učitele, prezentace ponižujících videí na portálech, jako jsou Youtube.com, spoluzaci.cz nebo Facebook.com apod., prezentace zraňujících komentářů na webu, rozesílání vulgárních nebo výhrůžných koláží s tváří žáka nebo učitele či příslušníků jejich rodiny, výhrůžné SMS nebo e-maily apod. Oproti šikaně tváří v tvář má kyberšikana ze své podstaty mnohem větší dosah, čímž ještě více zhoršuje prožívání oběti.

Důležité znaky šikanování:

Záměrnost, cílenost, opakování (není podmínkou), nepoměr sil, bezmocnost oběti, nepříjemnost útoku, samoučelnost agrese, skrytost.

Typy a formy šikany

1. Zraňování izolací, oklikou a „uměleckými výtvary“.
2. Násilné a manipulativní příkazy.
3. Krádeže, ničení věcí a manipulace s nimi.
4. Slovní agrese a zastrašování zbraněmi.

Jaký je rozdíl mezi šikanováním a škádlením?

Hranice, která odlišuje šikanu od škádlení nebo agrese, bývá někdy nezřetelná. U žáků se za šikanu nepovažuje škádlení nebo agrese, které její charakteristické znaky nenaplnují. Jedním z rozlišujících prvků je schopnost žáka škádlení opětovat, bránit se mu, zastavit ho. Ve chvíli, kdy se žák škádlení nebo agresi neumí nebo nemůže bránit, cítí se bezradný a bezmocný, a přesto škádlení nebo agrese pokračuje, pak toto chování přerůstá v šikanu. Podobně, pokud se jedná o šikanu pedagoga ze strany žáků, nelze za šikanu považovat běžné zlobení nebo nerespektování, pokud postrádá znaky šikany. Naopak, situace přerůstá v šikanu tehdy, pokud chování žáků nabývá vědomého, záměrného a úmyslného charakteru, pedagog má pocit, že není schopen situaci zastavit, cítí se bezmocně, ztrácí autoritu a dochází k obrácení poměru sil mezi žákem/žáky a pedagogem. Naše práva končí tam, kde začínají práva druhého!

8.2 Stádia šikany

První stadium. Zrod ostrakismu. Jde o mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen skupiny necítí dobře, je neoblíben a není uznáván. Ostatní ho více či méně odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, spřádají proti němu intriky, dělají na jeho účet „drobné“ legrácky apod. Tato situace je již zárodečnou podobou šikany a obsahuje riziko dalšího negativního vývoje.

Druhé stadium. Fyzická agrese a přitvrzování manipulace. V zátěžových situacích (což může být i školou vytvářené konkurenční prostředí), kdy ve skupině stoupá napětí, začnou ostrakizovaní žáci sloužit jako hromosvod. Spolužáci si na nich ventilují své vlastní nepříjemné pocity, například z očekávané těžké písemné práce, z konfliktu s učitelem, nebo prostě jen z toho, že chození do školy je obtěžuje. Manipulace se přitvrzuje a objevuje se zprvu spíše subtilní fyzická agrese. Stupňování agrese může být dáno také neřešením předchozí situace.

Třetí stadium. Klíčový moment nastává, když se formuje skupina agresorů, tzv. úderné jádro. Tito aktivní iniciátoři šikany začínají spolupracovat a systematicky, nikoliv pouze nahodile, si vybírat a šikanovat nejvhodnější oběti. Oběťmi se zpravidla stávají ti, kdo již byli terčem ostrakizace, což třída dobře ví. Jedná se o žáky, kteří se nacházejí na nejnižší příčce sociální hierarchie, tedy o „slabé“ jedince. Tento klíčový moment je charakterizován i tím, že mezi ostatními žáky často převládá postoj: „Raději on než já.“

Čtvrté stádium. Většina přijímá normy. Normy agresorů jsou přijaty většinou a stanou se nepsaným zákonem. V této době získává neformální tlak ke konformitě novou dynamiku a málokdo se mu dokáže postavit. Platí „Buď jsi s námi, nebo proti nám“. U členů „virem“ přemožené skupiny dochází k vytvoření jakési alternativní identity, která je zcela poplatná vůdcům. I mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě, aktivně se účastní týrání spolužáka a prožívají při tom satisfakci.

Páté stádium: Totalita neboli dokonalá šikana. Násilí jako normu přijímají všichni členové třídy. Šikanování se stává skupinovým programem. Obrazně řečeno nastává éra „vykořisťování“. Žáci jsou rozděleni na dva tábory, které můžeme pracovníčně označit jako „otrokáře“ a „otroky“. Jedni mají všechna práva, ti druzí nemají práva žádná. Ve čtvrtém a pátém stadiu hrozí reálné riziko prorůstání parastruktury šikany do oficiální školní struktury. Stává se to v případě, kdy iniciátor šikanování je sociometrickou hvězdou, tedy žákem s výborným prospěchem, kultivovaným chováním, ochotně pomáhajícím pedagogovi plnit jeho úkoly.

Zvláštnosti u psychické šikany: U psychické šikany zůstává princip stadií nezměněn. Nicméně jejich podoba je jiná. V popředí je nepřímá a přímá verbální agrese čili psychické násilí. Často se zraňuje „jen“ slovem a izolací. Rozdíl je pouze v tom, že se nestupňuje násilí fyzické, ale psychické. Krutost psychického násilí si však v ničem nezádá s nejbrutálnější fyzickou agresí.

8.3 Legislativa

V zákoně č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen trestní zákoník) ani v jiném zákoně není šikana sama o sobě definována jako trestný čin nebo přešupek, přesto šikana může svým charakterem naplňovat znaky některého z přešupků či trestných činů. V zákoně č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní zákoník“), ani v žádném jiném zákoně není šikana explicitně definována jako samostatný trestný čin nebo přešupek. Přesto však může šikana svým charakterem naplňovat skutkovou podstatu některého z přešupků či trestných činů, například ublížení na zdraví, vydírání, pomluvy, nebezpečného vyhrožování nebo jiného protiprávního jednání.

Protiprávní jednání s prvky šikany může být kvalifikováno jako přešupek dle zákona č. 200/1990 Sb., o přešupcích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o přešupcích“). Nejčastěji se bude jednat o přešupky proti občanskému soužití dle ustanovení § 49 odst. 1 zákona o přešupcích (např. ublížení na cti, vyhrožování újmou na zdraví atd.). Za přešupek je odpovědná osoba starší 15 let.

Závažnější forma šikany může vykazovat znaky skutkové podstaty různých trestných činů. Mezi trestné činy proti zdraví patří například § 145 Těžké ublížení na zdraví a § 146 Ublížení na zdraví. Dále mohou být naplněny skutkové podstaty trestných činů proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství, jako jsou § 171 Omezování osobní svobody, § 173 Loupež, § 175 Vydírání nebo § 177 Útisk. Šikana může mít také charakter trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, konkrétně § 185 Znásilnění, § 186 Sexuální nátlak, § 187 Pohlavní zneužití, § 191 Šíření pornografie a § 192 Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií. Kromě toho může šikana zahrnovat trestné činy proti majetku, například § 205 Krádež a § 228 Poškození cizí věci. V některých případech se šikana může projevit jako trestné činy narušující soužití lidí, jako jsou § 353 Nebezpečné vyhrožování a § 354 Nebezpečné pronásledování. Tyto příklady ukazují, že šikana může naplňovat skutkové podstaty závažných trestných činů napříč různými oblastmi právní ochrany.

8.4 Informace o šikaně

Jak poznám, že mi šikanují dítě a co mám dělat?

Ne všechny děti jsou ve škole šikanovány, ale potkat to může každé z nich. Vnímavý rodič si změny v chování dítěte může všimnout jako první.

Doporučujeme všimnout si zejména těchto projevů chování:

- Za dítětem nepřicházejí domů spolužáci nebo jiní kamarádi.
- Dítě nemá kamaráda, s nímž by trávil volný čas, s nímž by si telefonovalo apod.
- Dítě není zváno na návštěvu k jiným dětem.
- Nechuť jít ráno do školy (zvláště když dříve mělo dítě školu rádo).
- Dítě odkládá odchod z domova, případně je na něm možné pozorovat strach.
- Ztráta chuti k jídlu.
- Dítě nechodí do školy a ze školy nejkratší cestou, případně střídá různé cesty, prosí o dovoz či odvoz autem.
- Dítě chodí domů ze školy hladové (agresoři mu berou svačinu nebo peníze na svačinu).
- Usíná s pláčem, má neklidný spánek, křičí ze spaní, např. „Nechte mě!“.
- Dítě ztrácí zájem o učení a schopnost soustředit se na něj.
- Dítě bývá doma smutné či apatické nebo se u něj objevují výkyvy nálad, zmínky o možné sebevraždě.
- Odmítá svěřit se s tím, co ho trápí.

- Dítě žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné důvody (například opakovaně říká, že je ztratilo), případně doma krade peníze.
- Dítě nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí.
- Dítě je neobvykle, nečekaně agresivní k sourozencům nebo jiným dětem, možná projevuje i zlobu vůči rodičům.
- Dítě si stěžuje na neurčité bolesti břicha nebo hlavy, ráno zvrací, snaží se zůstat doma.
- Své zdravotní obtíže může přehánět či simulovat (manipulace s teploměrem apod.)
- Dítě se vyhýbá docházce do školy.
- Dítě se zdržuje doma častěji, než mělo ve zvyku.

Jestliže pozorujete některé z výše uvedených příznaků, naslouchejte svému dítěti, projeďte mu svou podporu a důvěru. Dohodněte se s ním na dalších krocích. Nedělejte nic bez jeho vědomí. Doporučujeme navštívit třídního učitele, ředitele školy.

Moje dítě šikanuje jiné, co mám dělat?

Málokterý rodič si přeje slyšet, že jeho dítě ubližuje někomu jinému. Přesto se může stát, že taková zpráva ze školy přijde. V takové náročné situaci je klíčové zachovat klid a vyhnout se unáhleným závěrům či rozhodnutím.

Nekritické hájení vlastního dítěte nebo napadání druhé strany nepomůže nikomu ze zúčastněných. Vstřícnost a ochota ke spolupráci vám umožní se v situaci rychle a dobře zorientovat a minimalizovat nepříjemné důsledky průběhu šetření,

Poznat, že mé dítě je iniciátorem šikany, je těžké. Šikanovat totiž mohou i děti, do kterých bychom to nikdy neřekli. Mohou to být děti agresivní, sebestředné, s velmi špatným prospěchem, jedničkáři, děti z rodin sociálně potřebných, ale i z rodin s vysokou ekonomickou úrovní. Mají však společného to, že jim něco chybí. Obvykle to bývá hlubší emocionální vztah v rodině a dostatek pozitivní pozornosti od rodičů. Z toho vyplývá, že jestliže chci, aby se mé dítě k ostatním chovalo lidsky, je dobré pravidelně se mu věnovat, kontrolovat kde a s kým se stýká a jeho volný čas smysluplně vyplnit.

Jestliže vaše dítě bylo opravdu aktérem šikany, může být jeho chování voláním o pomoc v těžké životní situaci nebo nevhodným způsobem sebeprosazování. Pro jeho další pozitivní psychosociální vývoj je důležitá pomoc odborníka, např. střediska výchovné péče, pedagogicko-psychologické poradny, dětského psychologa.

V rámci první pomoci je nutné při pokročilých, brutálních a kriminálních formách šikany spolupracovat s dalšími institucemi a orgány, zejména s pedagogicko-psychologickou poradnou, střediskem výchovné péče, orgánem sociálně-právní ochrany dětí a Policií ČR.

V případě negativních dopadů šikany na oběť je nutné zprostředkovat jí péči pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče, speciálně pedagogického centra nebo dalších odborníků (klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů).

Spolupráce školy s rodiči

1. Informovat rodiče na třídních schůzkách o problematice šikany – MP a třídní učitelé.
2. Prokazatelně seznámit rodiče s školním řádem, kde jsou tyto zásady ukotveny.
3. Doporučit rodině, aby si všímala možných náznaků šikany a nabídnout jí pomoc.
4. Při podezření na šikanování jednat s rodiči oběti i agresora.
5. Zachovat taktní přístup a důvěrnost informací.
6. Doporučit rodičům možnost porady s psychologem.
7. Zpřístupnit rodičům informace o varovných příznacích šikany a kontaktech pro vyhledání pomoci na webových stránkách školy v sekci ŠPP.

8.5 Krizový plán řešení šikany

Postup při řešení počáteční šikany: „pedagogická chirurgie“

Zpracováno publikace Michala Koláře *Bolest šikanování* (2001).

Pozorovat chování žáků a atmosféru ve třídě, odhadnout závažnost.

1. Oznámit své podezření vedení školy a MP a domluvit se na jednotném postupu.
2. Zjistit informace od obětí i spolužáků, pořídit zápis.
3. Najít vhodné svědky.
4. Provést individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky, nikdy však oběti s agresorem.
5. Chránit oběti šikany.
6. Provést rozhovor s agresory, případně konfrontaci mezi nimi, pořídit zápis.
7. Informovat rodiče oběti i agresora.
8. Informovat zřizovatele.
9. Svolat výchovnou komisi. Řešit problém v pedagogické radě.
10. Rozebrat situaci se třídou, dále sledovat a pracovat se vztahy.

11. Informovat zákonného zástupce oběti šikanování o možnostech odborné pomoci při řešení takové situace, nabídnout psychoterapeutickou péči PPP nebo jiného poradenského zařízení.

12. Výchovná opatření pro agresory.

V mimořádných případech:

- doporučit rodičům dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení SVP apod.;
- podat návrh OSPOD k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy;
- vyrozumění Policie ČR.

Strategie vyšetřování

- **Ochrana informátorů:** Při vyšetřování je klíčové zabránit prozrazení totožnosti osob, které poskytly informace o šikaně, aby byly chráněny před pomstou agresorů.
- **Důvěrné vyšetřování:** Výpovědi obětí, svědků i agresorů musí být vedeny tak, aby nikdo z účastníků nemohl zjistit, co kdo konkrétně uvedl.
- **Zákaz konfrontace:** Nikdy nesmí dojít ke konfrontaci oběti s agresorem, a to ani na žádost rodičů agresora, protože hlavním úkolem je ochrana oběti.

Cílem vyšetřování je získání konkrétních informací. Při jeho průběhu se zaměřte na zodpovězení následujících otázek:

- Kdo je obětí? Případně kolik je obětí?
- Kdo je agresorem, příp. kolik jich je?
- Kdo je iniciátorem, kdo aktivním účastníkem a kdo je agresor i oběť?
- Co, kdy, kde a jak konkrétního dělali agresori obětím?
- K jak závažným agresivním a manipulativním projevům došlo?
- Kde byli a co dělali, příp. jak reagovali ostatní?
- Jak dlouho šikanování trvá?

Výpovědi k jednotlivým otázkám je nutné důkladně zapsat a uspořádat do kvalitního důkazního materiálu.

POPLACHOVÝ PLÁN – při výbuchu skupinového násilí

Metodické východisko pro účinnou pomoc:

- překonání šoku pedagoga,
- bezprostřední záchrana oběti,
- zvláštní organizační opatření (strategie se týká všech žáků ve třídě),
- rozhovor s informátory a oběťmi,
- nalezení vhodných svědků,
- individuální, příp. konfrontační rozhovory se svědky,
- ochrana oběti,
- rozhovor s agresory, příp. konfrontace mezi nimi.

Krizový scénář v případě „lynče“

A. INTERNÍ OCHRANA

1) První kroky pomoci:

- zvládnutí vlastního šoku (emoce a jednání),
- zastavit skupinové násilí,
- poskytnout oběti nejnutnější pomoc (láska, soucit, odvaha),
- přivolat pomoc, nevzdalovat se ze skupiny,
- přivolat pomoc, nevzdalovat se ze skupiny.

2) Organizace podmínek pro vyšetřování:

- zalarmovat další pedagogy a domluvit se s nimi o spolupráci při vyšetřování (nenechat žáky ani chvíli bez dozoru) – *způsob, personální zajištění, kompetence, koordinace,*
- zalarmovat další pedagogy a domluvit se s nimi o spolupráci při vyšetřování (nenechat žáky ani chvíli bez dozoru) – *způsob, personální zajištění, kompetence, koordinace,*
- zabránit domluvě na křivé skupinové výpovědi – *způsob zajištění / rozdělení skupiny – personální zajištění, prostorové zajištění, koordinace,*
- pokračovat v pomoci a podpoře oběti – *vyhledat lékařskou pomoc, oznámit rodičům – personální zajištění, způsob sdělení, obsah*
- ohlásit celou věc policii – *personální zajištění, obsah, způsob.*

3) Vyšetřování (přesné zmapování situace):

- Co se stalo? Co tomu předcházelo?
- Co se stalo? Co tomu předcházelo?

- Co kdo dělal? Jak to dělal?
- Co dělali ti, co nic nedělali?
- Co jsi dělal/a ty?
- Co se komu stalo?

Zásady:

- zásadně nekonfrontovat oběť s agresorem;
- zabránit domluvě pachatelů;
- zabránit zinscenování křivé výpovědi;
- využít momentu překvapení – rychlost, důslednost, jednotnost;
- nechat rozhovory s agresory nakonec;
- dokončit vyšetřování tentýž den.

4) Léčba

a) externí ochrana

(1) úprava toků informací – jednotné prohlášení

(2) spolupráce se specializovanými institucemi

- v resortu školství – s pedagogicko psychologickými poradnami, středisky výchovné péče, speciálně pedagogickými centry,
- v resortu zdravotnictví – s pediatry a odbornými lékaři, dětskými psychology, psychiatry a zařízeními, která poskytují odbornou poradenskou a terapeutickou péči, včetně individuální a rodinné terapie,
- v resortu sociální péče – s oddělením péče o rodinu a děti, s oddělením sociální prevence (možnost vstupovat do každého šetření, jednat s dalšími zainteresovanými stranami, s rodinou),
- dojde-li k závažnějšímu případu šikanování nebo při podezření, že šikanování naplnilo skutkovou podstatu trestného činu (provinění), ředitel školy nebo školského zařízení oznámí tuto skutečnost Policii ČR.
- ředitel školy oznámí orgánu sociálně právní ochrany dítěte skutečnosti, které ohrožují bezpečí a zdraví žáka. Pokud žák spáchá trestný čin (provinění), popř. opakovaně páchá přestupky, ředitel školy zahájí spolupráci s orgány sociálně právní ochrany dítěte bez zbytečného odkladu.

- v resortu školství – s pedagogicko psychologickými poradnami, středisky výchovné péče, speciálně pedagogickými centry,
- v resortu zdravotnictví – s pediatri a odbornými lékaři, dětskými psychology, psychiatry a zařízeními, která poskytují odbornou poradenskou a terapeutickou péči, včetně individuální a rodinné terapie,
- v resortu sociální péče – s oddělením péče o rodinu a děti, s oddělením sociální prevence (možnost vstupovat do každého šetření, jednat s dalšími zainteresovanými stranami, s rodinou),
- dojde-li k závažnějšímu případu šikanování nebo při podezření, že šikanování naplnilo skutkovou podstatu trestného činu (provinění), ředitel školy nebo školského zařízení oznámí tuto skutečnost Policii ČR.
- ředitel školy oznámí orgánu sociálně právní ochrany dítěte skutečnosti, které ohrožují bezpečí a zdraví žáka. Pokud žák spáchá trestný čin (provinění), popř. opakovaně páchá přestupky, ředitel školy zahájí spolupráci s orgány sociálně právní ochrany dítěte bez zbytečného odkladu.

8.6 Obecné postupy, co dělat, když...

byly u žáka nalezeny dovolené drogy

Právní a další úvaha: Pití a kouření pod povolenou věkovou hranicí. Směrnice k užívání povolených medikamentů u mládeže. Být si vědom možnosti zneužití těkavých látek.

Zvaž: Za jakých okolností lze látku odebrat. Prodiskutovat problém se žákem nebo zajistit, aby ho projednal se školním psychologem nebo výchovným poradcem, případně jiným členem poradního týmu školy.

Další možnosti: Informovat rodiče nebo právní zástupce žáka; rozhodnout, zda informovat ostatní členy sboru; rozhodnout, zda iniciovat obecnou rozpravu s místním protidrogovým koordinátorem.

bylo u žáka zjištěno vlastnictví zakázané drogy

Právní a další úvaha: Dle novely zákona č. 112/1998 Sb., kterým se doplňují zákony č. 140/1961 a č. 200/1996, je zakázáno držet větší množství drogy. Učiteli není dovoleno bez

svolení žáka provádět šetření. Pouze policie je oprávněna u osob podezřelých ze zneužívání drog provádět toto šetření. Je stanovena ohlašovací povinnost.

Zvaž: Odebrat látku a (pokud nehodláte učinit další opatření) zničit ji (za přítomnosti svědka), nebo (hodláte-li učinit další opatření) uložit ji na bezpečné místo (je-li možno do školního sejfu) se záznamem o případu. Provést záznam o případu podle platných směrnic školy. Prodiskutovat případ se žákem nebo zajistit intervenci školního psychologa nebo výchovného poradce.

Další možnosti: Informovat rodiče nebo právní zástupce žáka; rozhodnout, zda informovat ostatní členy pedagogického sboru; rozhodnout, zda je nutné postoupit případ dále (orgány sociálně právní ochrany, policie); rozhodnout, zda iniciovat obecnou rozpravu s místním protidrogovým koordinátorem.

je ve škole nalezen žák pod vlivem drog nebo alkoholu, nebo trpí abstinenčními příznaky

Právní a další úvaha: Prioritou číslo jedna je zajistit žákovi i ostatním bezpečnost. Učíteli není dovoleno bez svolení žáka provádět šetření. Pouze policie je oprávněna u osob podezřelých ze zneužívání drog provádět toto šetření.

Zvaž: Provést záznam o případu. Prodiskutovat případ se žákem nebo zajistit, aby ho projednal se školním psychologem nebo výchovným poradcem.

Další možnosti: Informovat rodiče nebo právní zástupce žáka; rozhodnout, zda informovat ostatní členy sboru; rozhodnout, zda je nutné postoupit případ dále; rozhodnout, zda iniciovat obecnou rozpravu s místním protidrogovým koordinátorem.

je žák přistižen při prodeji drog

Právní a další úvaha: Prodej drog je nezákonný. Jde o ohrožení mravní výchovy dítěte.

Zvaž: Odebrat látku a uložit ji na bezpečném místě (je-li možnost ve školním sejfu) se záznamem o případu. Provést záznam o případu. Prodiskutovat případ s žákem nebo zajistit, aby ho projednal se školním psychologem nebo výchovným poradcem.

Další možnosti: Je-li to vhodné, informovat členy sboru. Kontaktovat policii. Zvážit, zda je vhodné informovat žáky.

byly ve škole nalezeny drogy nebo vybavení k jejich užívání

Právní a další úvaha: Existuje vážný problém s bezpečnou likvidací používaného vybavení.

Zvaž: Zajistit bezpečné uložení drogy nebo vybavení (bude předáno policii). Provést záznam o případu.

Další možnosti: Je-li to vhodné, informovat členy sboru. Kontaktovat policii. Zvážit, zda je vhodné informovat žáky.

se žák svěřil s tím, že užívá drogy

Právní a další úvaha: Vzhledem k věku žáka mohou být na místě právní úvahy týkající se zachování mlčenlivosti.

Zvaž: Nabídnout radu a podporu. Obezřetnost týkající se zachování mlčenlivosti. Je-li nutno, obrátit se na relevantní služby.

Další možnosti: Vhodnou formou informovat rodiče; zvážit, zda bude pro žáka prospěšné, postoupí-li se jeho případ poradenství.

škola zjistí, že v místě, kde sídlí, lze sehnat drogy

Právní a další úvaha: Škola nenesení právní odpovědnost mimo své území, má však nicméně v komunitě svou roli a morální odpovědnost.

Zvaž: Spojit se s místními organizacemi, zvláště s policií, a sdělit jim odpovídající informace. Je-li to vhodné, informovat žáky. Je-li vhodné informovat rodiče.

Další možnosti: Zajistit, aby pracovníci školy byli dobře informováni o místních problémech ve vztahu k drogám.

rodič(e) žáka vykazuje(i) problémy se zakázanými drogami nebo alkoholem

Právní a další úvaha: Po učitelích lze vyžadovat, aby podle závažnosti a možného ohrožení dítěte poskytli přiměřené informace příslušným pracovníkům nebo organizacím v oblasti sociální péče.

Zvaž: Rodičům doporučit, aby se obrátili na poradenské služby. Nabídnout žákovi příslušné informace a podporu.

Další možnosti: Zvážit, zda bude pro žáky prospěšné, postoupí-li se jeho případ poradenství. hledají rodiče ve škole radu, jak řešit problémy s drogami u svého dítěte

Právní a další úvaha: Respektovat specifika každého jednotlivého případu – informace o poskytovaných službách.

Zvaž: Rodičům doporučit, aby se obrátili na poradenské služby.

Další možnosti: Zvážit, zda bude pro žáka prospěšné, postoupí-li se jeho případ poradenství.

trpí problémy se zakázanou drogou nebo alkoholem pracovník školy

Právní a další úvaha: Zákoník práce. Pracovní řád.

Zvaž: Doporučit pracovníkovi, aby vyhledal pomoc a radu. Jasně označit nedostatky v práci této osoby a vyvodit příslušná varovná opatření.

Další možnosti: Zvážit způsoby, jakými lze pracovníkovi pomoci. Identifikace osoby, které se může případ rovněž týkat.

9 Co dělat, když – intervence pedagoga

9.1 Krizové situace spojené s ohrožením násilím ve školním prostředí, které přichází z vnějšího i vnitřního prostředí

Ze zkušeností v jiných zemích víme, že:

- V mnohých případech byla hlavním motivem odplata a pachatelé mluvili o svých plánech s ostatními žáky.
- Většina pachatelů ohrožujících střelbou ve školách byla obětmi šikany a měla sebevražedné sklony.
- Motivem pro spáchání násilí může být také akutní stav spojený s psychickým onemocněním, zde se pak může jednat jak o pachatele z vnitřního prostředí školy, tak o pachatele, který přes veškerá bezpečnostní opatření naruší vnitřní bezpečnost školy.
- Identifikace žáků, kteří spadají do rizikové skupiny s násilnickými sklony, je komplexní. Měly by se zvažovat zejména následující faktory, které mohou posilovat násilné chování:
  - o fascinace mediálním násilím, zbraněmi a výbušninami,
  - o snížená schopnost lítosti,
  - o hrubé chování k ostatním lidem i zvířatům,
  - o nedostatek pozitivních vztahů k dospělým a ke škole,
  - o onemocnění spojená s možnými ataky násilného a nekontrolovaného jednání.

Čím více podobných charakteristik se u žáka projeví, tím větší pozornost je třeba mu věnovat.

Internetové odkazy:

- **Záchranný kruh** (www.zachranny-kruh.cz): Poskytuje informace o osobním bezpečí, včetně témat jako šikana a kyberšikana.
- **Minimalizace šikany** (www.minimalizacesikany.cz): Nabízí programy a materiály zaměřené na prevenci a řešení šikany ve školním prostředí.
- **Společenství proti šikaně** (www.sikana.org): Občanské sdružení poskytující informace a podporu v oblasti prevence a řešení šikany.
- **InternetPoradna.cz** (www.internetporadna.cz): Online poradna nabízející pomoc v různých oblastech, včetně problémů spojených s internetem a kyberšikanou.

- **Linka bezpečí** (www.linkabezpeci.cz) – telefon 116 111: Bezplatná linka důvěry pro děti a mládež poskytující pomoc v krizových situacích, včetně šikany.
  - **Veřejný ochránce práv** (Ombudsman) (www.ochrance.cz): Instituce chránící práva občanů, zabývající se i případy diskriminace a špatného zacházení.
  - **E-Nebezpečí** (www.enebezpeci.cz): Projekt zaměřený na prevenci a řešení rizikového chování na internetu, jako je kyberšikana.
  - **E-Bezpečí** (www.e-bezpeci.cz): Poskytuje informace a vzdělávací materiály týkající se bezpečnosti na internetu a prevence kyberšikany.
- Horká linka** (www.horka-linka.cz): Kontaktní centrum přijímající hlášení o nezákonném a nevhodném obsahu na internetu.

9.2 Netolismus

Termínem **netolismus** označujeme závislost (závislostní chování či závislost na procesu) na tzv. virtuálních drogách. Mezi ně patří zejména:

- počítačové hry,
- sociální sítě,
- internetové služby (různé formy chatu),
- virální videa,
- mobilní telefony,
- televize aj.

Rizika spojená s netolismem:

- tělesná rizika,
- psychologická a sociální rizika.

V každém kraji mohou odbornou pomoc v oblasti netolismu poskytovat následující instituce:

- Pedagogicko-psychologické poradny (PPP)
- Střediska výchovné péče (SVP)
- Odborná zdravotnická zařízení
- Nestátní organizace orientované na danou problematiku, například:
  - o Saferinternet.cz,
  - o E-bezpečí.cz,
  - o Nebud' obět'!,
  - o Poradenské centrum.

Sebepoškozování

Sebepoškozování (automutilace, selfharm) je komplexní autoagresivní chování, které nemá, na rozdíl od sebevraždy, fatální následky a které lze nejlépe chápat jako nezralou odpověď na akutní anebo chronický stres, nezvladatelné emoce či myšlenkové pochody.

Sebepoškozování (SP) se projevuje různými formami s odlišnou mírou závažnosti poškození.

Mezi nejčastější patří:

- řezání (žiletkou, střepem atd.),
- pálení kůže.

Další formy sebepoškozování zahrnují:

- škrábání,
- píchání jehlou,
- rozrušování hojících se ran,
- značkování rozpáleným kovem nebo značkovací pistolí,
- obrušování popálené kůže,
- kousání, údery, nárazy,
- dloubání, tahání kůže a vlasů/ochlupení.

Sebepoškozování se může týkat kterékoliv části těla, nejčastějším místem poškození však bývají ruce, zápěstí a stehna. Závažnost poškození může sahát od povrchových ran až po poranění vedoucí k trvalému znetvoření.

Z psychologického hlediska lidé, kteří se poškozují, často

- trpí chronickou úzkostí;
- mají sklon k podrážděnosti;
- sami sebe nemají rádi / sami sebe znehodnocují;
- jsou přecitlivělí na odmítnutí;
- mívají chronický vztek, obvykle sami na sebe;
- mají sklon potlačovat zlost;
- mívají intenzivní agresivní pocity, které výrazně odsuzují a často potlačují, nebo obracejí proti sobě;
- bývají impulzivnější a mívají oslabenou schopnost kontrolovat impulzy;
- mívají sklon jednat v souladu se svou momentální náladou;
- mají sklon neplánovat do budoucna;
- bývají depresivní a mívají sebevražedné / sebedestruktivní sklony;

- nemají flexibilní repertoár dovedností pro zvládání zátěže;
- mají sklon k vyhýbavosti;
- cítí se slabí, bezmocní;

Doporučovaný postup:

- posoudit aktuální riziko závažného sebepoškození;
- kontaktovat rodinu, dětského lékaře, systematická dlouhodobá spolupráce s rodinou;
- využít služeb psychologa pedagogicko-psychologické poradny;
- motivovat dítě a rodinu k návštěvě specialisty – krizové centrum, psychologická/psychiatrická ambulance;
- stanovit jasně hranice a pravidla na půdě školy;
- ideální přístup je takový, ve kterém je SP tolerováno, ale vede ke konkrétním důsledkům, např. lze zavést pravidlo, že žák může za učitelem přijít kdykoliv, když pociťuje nutkání poškodit se, ale učitel se mu nebude věnovat, pokud se poškodí.

Přehled krizových center a linek důvěry

- **Krizové centrum Spondea**
Adresa: Sýpka 25, Brno – Černá Pole
Telefon: 541 235 511, 608 118 088
E-mail: krizovapomoc@spondea.cz
- **Linka bezpečí**
Telefon: 116 111
E-mail: pomoc@linkabezpeci.cz
- **Telefonická krizová intervence KC Spondea**
Telefon: 541 235 511, 608 118 088
Chat: chat.spondea.cz
- **Linka důvěry Dětského krizového centra**
Telefon: 241 484 149
E-mail: problem@дитеkrize.cz
- **Linka důvěry RIAPS**
Telefon: 222 580 697
E-mail: linka@mcssp.cz

9.3 Nová náboženská hnutí

Vždy platí základní pravidla primární prevence:

- Vždy naslouchejte svým žákům a studentům, mějte přehled o tom, jaké jsou mezi nimi aktuální informace – tedy co čtou, co poslouchají nebo co sledují v televizi,
- Nikdy striktně nekázejte a neodsuzujte, spíše vysvětlujte a snažte se posilovat důvěru,
- Vyhybejte se tomu, abyste nějaká témata tabuizovali – mluvit se dá i o satanismu, jde jen o to vybrat správný způsob,
- Snažte se vždy poskytovat co nejobjektivnější informace za využití všech dostupných uvedených zdrojů,
- Nesnažte se vnucovat jediný „správný“ pohled na věc a nechte zaznít i jiné názory – nejlépe v moderované diskusi,
- Nikdy nezesměšňujte nebo neodegradujte (nejen mediální) „idoly“,
- Máte-li podezření, že se ve vašem okolí objevil nějaký problém z této oblasti, vždy se snažte získat co nejvíce informací, než začnete jednat; pokud už se rozhodnete jednat, vždy se to snažte konzultovat s odborníky.

U každého podezření o výskytu daného jevu by měly být vždy informovány tyto osoby:

- ředitel školy / školského zařízení,
- rodiče/zákonný zástupce,
- třídní učitel.

V odůvodněných případech je možné kontaktovat tato pracoviště:

- školní poradenské pracoviště (školní psycholog, školní metodik prevence, výchovný poradce, speciální pedagog),
- PPP (pedagogicko psychologická poradna),
- SVP (střediska výchovné péče),
- OSPOD (oddělení sociálně právní ochrany dětí),
- Policie ČR,
- Linka důvěry.

Internetové odkazy:

- **Sekty.cz** (www.sekty.cz/www/index.php): Web věnovaný informacím o sektách, jejich působení a možnostem prevence. Obsahuje také rady pro rodiny a blízké postižených.

- **Prevence Praha** (www.prevence-praha.cz/sekty?start=2): Sekce zaměřená na prevenci působení sekt v rámci širšího programu prevence rizikového chování v Praze.
- **CPONS** (cpons.webpark.cz/): Stránka věnující se aktivitám Centra pro prevenci náboženského sektářství, poskytující informace a podporu v oblasti sekt a sektářství.

9.4 Rizikové sexuální chování

Za rizikové sexuální chování je považován soubor behaviorálních projevů doprovázejících sexuální aktivity a vykazujících nárůst zdravotních, sociálních a dalších typů rizik.

Dítě může být buď aktivním konatelem rizikového sexuálního chování, nebo jeho obětí.

U dětí a dospívajících mohou na rizikovost upozornit jednak nevhodné sexuální projevy, jakými jsou například nutková masturbace nebo atypický sexuální vývoj (je potřeba je odlišit od projevů normální sexuální zvědavosti, experimentování s vlastním tělem i tělem druhých dětí), jednak projevy nesexuální, které se následně mohou rozvinout až do sexuální deviace.

U chlapců může docházet k nárůstu fyzické agrese, u dívek spíše k sebepoškozování.

Na riziko sexuálního rizikového chování nás může upozornit tzv. „**triáda symptomů**“: noční pomočování i po dvanáctém roce života, krutost ke zvířatům a žhářství.

Projevy sexuální deviace je třeba podchytit včas, dítěti včas poskytnout adekvátní pomoc; jedině tak je možné předejít spáchání trestného činu.

Primární prevencí se rozumí hlavně vytváření zdravých postojů (případně i jejich změnu), které následně ovlivňují chování jedinců, a to ještě dříve, než k sexuálnímu rizikovému chování skutečně dojde.

Explicitnější vyjádření rizikového sexuálního chování vyžaduje spolupráci s odborníky.

Internetové odkazy:

- **Plánování rodiny** (www.planovanirodiny.cz): Webová stránka poskytující informace o plánovaném rodičovství, antikoncepci a reprodukčním zdraví.
- **Linka bezpečí** (www.linkabezpeci.cz): Bezplatná linka důvěry pro děti, mládež a rodiče, nabízející podporu v krizových situacích, včetně šikany a domácího násilí.
- **Business Center – Trestní zákoník** (www.business.center.cz/business/pravo/zakon-y/trestni-zakonik/cast2h2d1.aspx): Odkaz na část trestního zákoníku.
- **Tady se nedotýkej** (http://www.tadysenedotykej.org/Default_cz.asp): Stránka zaměřená na prevenci sexuálního zneužívání dětí, poskytující informace pro děti, rodiče i pedagogy.

9.5 Příslušnost k subkulturám

Kolem 12. roku věku dochází k výraznému rozvoji procesu individuace a separace, tedy osamostatňování od rodičů či jiných významných dospělých a budování vlastní identity v sociálním prostředí. Jedinec začíná přemýšlet o světě jako o systému hodnot, o jeho smyslu, směřování, etice apod. To vytváří potřebu formulovat vlastní názor na jevy spojené s vlastním životem či životem společnosti. Rizikem je skutečnost, že jedinec může být ochotnější k činnostem, které by za jiných okolností odmítal.

Rozlišujeme různé formy příslušnosti k subkulturám: **Anarchismus, Emo, Gothic / Witch, Hip-hop, Ska / Reggae, RPG komunity / síťové PC hry, Skinheads, Punk ad.**

Co by mělo být cílem řešení: Cílem by mělo být oddělit příslušnost k subkultuře a projevy rizikového chování, tj. nesankcionovat příslušnost k subkultuře, ale pouze rizikové chování. Žádná subkultura nepřikazuje brát drogy či chodit za školu.

- 1) Samotná příslušnost k subkultuře ještě nic neznamena, nenese automaticky nebezpečí výskytu rizikového chování. Negativní pohled na danou subkulturu může být výsledkem vlastních předsudků.
- 2) Nenechte se zmást vzhledem – to, že někdo vypadá pro dospělého nepřijatelně, ještě nemusí znamenat, že se nepřijatelně i chová
- 3) Snažte se akceptovat příslušnost žáka k subkultuře jako jeho vývojovou potřebu, nezesměšňujte jej, nekomentujte to, co lze z pohledu dospělého jedince považovat za nevhodné či směšné
- 4) Kritizujte chování, nikoliv subkulturu: Případnou kritiku zaměřte na konkrétního jedince a jeho chování, nikoliv na jeho příslušnost ke skupině nebo na skupinu jako celek. Vyhněte se obecným soudům typu: „*To je těmi tvými kumpány a tou hudbou, kterou posloucháte,*“ protože takové výroky vyvolávají pocit křivdy a „házení do jednoho pytle“.
- 5) Snažte se o dané subkultuře něco dozvědět – pomůže vám to v komunikaci s daným jedincem. Naprostá většina dospívajících je vnitřně nejistá, proto uvítá spíše přijetí než kritiku, na kterou budou reagovat defenzivně.
- 6) Možná rizika dané subkultury berte jako možnost, ne jako jistotu. Skutečnost, že v rámci dané subkultury existuje vyšší pravděpodobnost rizikového chování, ještě neznamena, že tak jednají všichni.
- 7) Specifická intervence je řízena povahou rizikového chování (viz doporučený postup při závislosti na návykových látkách, záškoláctví apod.).

9.6 Domácí násilí

Při všech formách domácího násilí může dítě figurovat jako oběť i jako svědek, přičemž obě tyto role ohrožují jeho další vývoj, psychické zdraví a následný život, zejména vztahy.

Děti jsou za svědky domácího násilí považovány v případech, že vidí či slyší násilné projevy, vidí důsledky (zranění) násilí. Přítomnost dítěte u domácího násilí je WHO (Světovou zdravotnickou organizací) považováno za psychické týrání dítěte.

Pokud jsou děti svědky domácího násilí, často vykazují podobné projevy jako děti, které se staly přímými oběťmi. Rovněž i důsledky pro jejich další vývoj a život jsou srovnatelné s těmi, s nimiž se potýkají děti, které jsou v roli oběti.

Povinnosti a omezení školy:

Není úlohou pedagoga usuzovat na domácí násilí na základě svých pocitů, vyvozovat jej z chování a projevů dítěte. Pedagog je však povinen jednat v okamžiku, pokud se mu dítě svěří, či pokud zaznamená dlouhodobé nezpochybnitelné známky násilí páchaného na dítěti.

Situaci neřeší pedagog sám, ale **vždy s dalšími odborníky**. Je vhodné obrátit se na nejbližší středisko výchovné péče.

Pokud se ukáže, že je dítě obětí domácího násilí, které splňuje skutkovou podstatu trestného činu, je **zaměstnanec školy povinen tuto skutečnost oznámit Policii ČR a OSPOD**. Pokud tak neučiní, porušuje § 368 Trestního zákona.

Kde hledat pomoc:

- **Neziskové organizace – pro oběti násilí a jejich příbuzné:**
- **Asociace pracovníků intervenčních center** (adresář center): www.domaci-nasili.cz
- **DONA linka** (nonstop telefonická linka): www.donalinka.cz
- **Bílý kruh bezpečí**: www.bkb.cz
- **ROSA** (centrum pro ženy, oběti domácího násilí): www.rosa-os.cz (specializovaná poradna, azylový dům, telefonická krizová pomoc 602 246 102)
- **Adresář rodinných poraden**: www.amrp.cz
- **Adresář občanských poraden**: www.obcanskeporadny.cz
- **Adresář linek důvěry**: www.capld.cz

Pomoc pro děti:

- Dětské krizové centrum Praha www.ditekrize.cz
- Linka bezpečí dětí a mládeže linkabezpeci.cz, **tel.: 116 111**
- **Gaudia** (program sociální inkluze pro násilné osoby a osoby mající problém se zvládnutím agrese): www.gaudia.cz
- **Triangl – centrum pro rodinu** - www.csspraha.cz/triangl - individuální terapie a poradenství pro děti, dospívající a dospělé klienty (vztahové, emoční, komunikační aj. potíže), adaptační a intervenční programy pro třídy ZŠ, profesní podpora pedagogům
- **Dům Tří přání** - www.dumtriprani.cz - azylový dům, pomoc rodinám v přechodné krizi, pro děti se syndromem CAN
- www.domacinasili.cz – Domácí násilí
- www.stopnasili.cz (preventivně zaměřené stránky pro pedagogy SŠ, ZŠ, žáky, studenty)

9.7 Hazardní hraní

Pro hazardní hraní se často v médiích i v běžné mluvě používá z angličtiny převzatý výraz **gambling**. Stejně tak odvozené označení „gambler“ je pouze slangovým, nikoliv odborným označením pro hazardního hráče. V České republice se užívá výrazu patologický hráč.

Patologické hráčství je oficiální psychiatrickou diagnózou (F63.0). Podle Mezinárodní klasifikace nemocí MKN-10 (World Health Organization, 2008) patří mezi nutkavé impulzivní poruchy a spočívá v často opakovaných epizodách hraní, které dominují v životě člověka. Způsobují újmu na hodnotách a sociálních závazcích vyplývajících ze zaměstnání, materiálních podmínkách a rodinných vztazích. U jedince se takto objevují **čtyři diagnostická kritéria**:

1. Během období nejméně jednoho roku se vyskytnou dvě nebo více epizod hráčství.
2. Tyto epizody nejsou pro jedince finančně výnosné a opakují se i přesto, že vyvolávají tíseň a narušují každodenní život.
3. Jedinec popisuje silné puzení ke hře a neschopnost mu odolat.
4. Jedinec je zaujat myšlenkami a představami o hraní a situacích spojených s hraním.

Možné příznaky hazardního hraní u žáka a související problémy: chlubení se hrou a výhrami, používání hráčského slangu, lhaní, utrácení peněz, záškoláctví, změny nálad, výbušnost, popudlivost, stranění se kolektivu, samotářství, uzavřenost, nízká sebedůvěra, myšlenky na hru, ztráta zájmu o koníčky, problémy doma i ve vztazích a v kolektivu, zhoršení

prospěchu, krádeže doma a ve škole, psychosomatické projevy, deprese, úzkost, suicidální myšlenky a tendence, užívání návykových látek, závislost na hraní počítačových her a na internetu, raná zkušenost s hazardní hrou, potíže s adaptací a pravidly, dluhy, finanční problémy, trestná činnost atp.

Hazardní hra v prostorách školy a v jejím okolí by se neměla tolerovat. U drobných, neorganizovaných hazardních her (karty o peníze ve škole atp.) se přes zdánlivou nevinnost jedná o prvotní formy hazardu, a je potřeba jim ze strany školy věnovat pozornost, byť nejde o vysoce rizikové aktivity. Školní řád by takovéto aktivity zakazoval a pracovníci by dodržování tohoto zákazu měli hlídat. Škola by se též měla vhodným způsobem veřejně vymezovat proti této formě rizikového chování.

Škola může zamezit zejména on-line hazardním aktivitám tím, že se naučí účinně blokovat hazardní servery na své internetové síti (počítačové učebny, wifi). Zabezpečený internet na škole a jasná pravidla pro používání informačních technologií (například chytrých mobilních telefonů či tabletů atp.) žáky i zaměstnanci jsou základem pro předcházení problémů.

Nelegální organizovaná hazardní činnost přesahuje možnosti a kompetence školy, a proto by proti této formě hazardu měla vždy zasahovat policie.

V neposlední řadě je potřeba zmínit, že ohrožení hazardní hrou jsou i pedagogové, protože se jedná o náročnou profesi. Informační a preventivní strategie by proto měly být zaměřeny i na zaměstnance školy. Vhodnými opatřeními mohou být například aktivity zaměřené na prevenci syndromu vyhoření.

9.8 Žáci s PAS (poruchami autistického spektra)

Charakteristika poruch autistického spektra

Poruchy autistického spektra (dále jen „PAS“) jsou skupinou poruch, které se diagnostikují na základě projevů chování. V Mezinárodní klasifikaci nemocí (MKN - 10) jsou označovány jako pervazivní (všepronikající) vývojové poruchy, mezi které se řadí i dětský autismus, atypický autismus, Rettův syndrom, Aspergerův syndrom, jiné pervazivní vývojové poruchy, pervazivní vývojová porucha nespecifikovaná.

Základní diagnostická triáda PAS zahrnuje různou míru narušení v těchto oblastech: sociální interakce a sociálního chování, verbální i neverbální komunikace, v oblasti představitosti a hry, omezených vzorců chování, zájmů nebo aktivit.

Stupeň závažnosti poruch bývá **různý**, pro PAS je typická značná **variabilita projevů**. I v případě nejlehčích forem postižení dochází ke zhoršení stability, sociability a ztížení začlenění jedince do společnosti.

Krizové situace ve škole či školském zařízení zahrnují zejména rizikové chování, které je vyvoláno situací vzniklou v důsledku nepochopení aktuálních potřeb žáka. Tyto potřeby mohou zahrnovat nepohodlí, změny v jeho aktuálním zdravotním stavu nebo jiné faktory ovlivňující jeho momentální naladění. **Reakcí žáka** na takové nepochopení je řešení situace neadekvátním způsobem, neadekvátními verbálními projevy, vzdorovitým chováním, stereotypním chováním, agresí vůči ostatním spolužákům či dospělým, sebepoškozováním, výbušným chováním, vulgárním vyjadřováním apod. Jedná se o manifestaci vysoce stresové situace, ve které se žák ocitl. Následkem takto vyhocené situace může v případě jejího podcenění nebo neadekvátního zásahu či postupu ze strany zaměstnance školy nebo školského zařízení dojít až k agresivnímu chování vůči ostatním. Incidentsy tohoto charakteru jsou projevem bezmoci, frustrace z nepochopení, přetížení atp.

Pro předcházení krizovým situacím spojeným s rizikovým chováním žáků s PAS je nezbytné dodržovat konkrétní pravidla přizpůsobená individuálním potřebám daného žáka, která jsou stanovena na základě doporučení odborníka (např. odborného lékaře, pedagogicko-psychologické poradny apod.), a úzce spolupracovat se zákonnými zástupci.

9.9 Kyberšikana a další formy kybernetické agrese

Kyberšikana je forma agrese, která se uplatňuje vůči jedinci či skupině osob s použitím informačních a komunikačních technologií (počítačů, tabletů, mobilních telefonů a dalších moderních komunikačních nástrojů) a ke které dochází opakovaně ze strany původního agresora či dalších osob, tzv. sekundárních útočníků (např. opakované sdílení nahrávky, opakované komentování apod.). Ačkoli je kyberšikana zpravidla definována jako činnost záměrná, může k ní dojít i nezáměrně, např. nevhodným vtípem, který se v on-line prostředí vymkne kontrole.

Kyberšikana je často zaměňována s tzv. on-line obtěžováním, za které považujeme jednorázové útoky, jejichž dopad je pouze dočasný. „Opravdová“ kyberšikana musí splňovat zejména kritéria opakovanosti, musí být dlouhodobá a musí být vnímána jako ubližující.

Rozdíly mezi tradiční šikanou a kyberšikanou zahrnují dosah kyberšikany a velikost publika, místo útoku, anonymitu a čas.

Mezi kyberšikanu řadíme projevy tradiční psychické šikany posílené využitím ICT, například:

- dehonestace (ponižování, nadávání, urážení) v on-line prostředí,
- vyhrožování a zastrašování v on-line prostředí,
- vydírání v on-line prostředí,
- očerňování (pomlouvání) v on-line prostředí.

Mezi typické formy kyberšikany také patří:

- publikování ponižujících videozáznamů, audiozáznamů nebo fotografií,
- ponižování a pomlouvání (denigration),
- krádež identity (impersonation) a její zneužití,
- ztrapňování pomocí falešných profilů,
- provokování a napadání uživatelů v online komunikaci (flaming/bashing),
- zveřejňování cizích tajemství s cílem poškodit oběť (trickery/outing),
- vyloučení z virtuální komunity (exclusion),
- obtěžování (harassment),
- specifické formy kyberšikany spojené s hraním on-line her,
- happy slapping (v překladu „zábavné fackování“),
- kyberstalking (pronásledování za pomoci informačních komunikačních technologií),
- webcam trolling (zneužívání webkamer pro manipulaci uživatelů internetu prostřednictvím podvržených videozáznamů).

Jak předcházet kyberšikaně na úrovni školy:

- Zanést do školního řádu pravidla používání ICT, intranetu a mobilních telefonů (během vyučování, přestávkách, v areálu školy).
- Informovat žáky o netiketě a „listině práv na internetu“. O této listině by měli být informováni i rodiče nezletilých žáků, např. prostřednictvím školního webu.
- Využívat během výuky software, který v umožňuje vyučujícím sledovat, co právě žák na svém počítači dělá. (Informovat o tomto opatření žáky a systém nezneužívat!)
- Být vzorem vhodného užívání moderních technologií.
- Pracovat na povědomí žáků o rizikovém chování na internetu.
- Definovat kompetence v rámci školy a na akcích konaných školou mimo místo, kde se uskutečňuje vzdělávání).
- Začlenit témata spojená s rizikovým chováním na internetu do výuky.

- Vzdělávat pedagogy.
- Podporovat pozitivní využívání technologií.

Co může dělat škola:

1. podpořit oběť a zajistit její bezpečí,
2. zajistit co nejvíce důkazních materiálů,
3. incident vždy vyšetřit,
4. informovat rodiče,
5. zkonzultovat řešení s dalšími institucemi.

Rady bezpečného internetu pro mladistvé:

1. Nedávej nikomu adresu ani telefon. Nevíš, kdo se skrývá za monitorem.
2. Neposílej nikomu, koho neznáš, svou fotografii, a už vůbec ne intimní.
3. Udržuj hesla k e-mailu i jinam v tajnosti, nesděluj je ani blízkému kamarádovi.
4. Nikdy neodpovídej na neslušné, hrubé nebo vulgární maily a vzkazy.
5. Nedomlouvej si schůzku na internetu, aniž bys o tom řekl někomu jinému.
6. Pokud narazíš na obrázek, video nebo e-mail, který tě šokuje, opusť webovou stránku.
7. Svěř se dospělému, pokud tě stránky uvedou do rozpaků nebo vyděsí.
8. Nedej šanci virům. Neotvírej přílohu zprávy, která přišla z neznámé adresy.
9. Nevěř každé informaci, kterou na internetu získáš.

Postupy a rady pro oběť kyberšikany a způsoby jejího řešení prostřednictvím školy jsou detailně popsány v dokumentu: **Aktualizované přílohy Metodického doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních**, č. j. 21291/2010-28, příloha č. 7 – **Kyberšikana**.

Kontakty a internetové odkazy:

Nejllepší je obrátit se na pedagogicko-psychologickou poradnu, středisko výchovné péče nebo psychologa v místě vašeho bydliště.

- **E-Bezpečí** (www.e-bezpeci.cz) – projekt zaměřený na prevenci rizikového chování na internetu (kyberšikana, kybergrooming, sexting, kyberstalking, sociální sítě, sociální inženýrství apod.).
- **Poradna E-Bezpečí** (www.napisnam.cz) – poradenská linka zaměřená na prevenci rizikového chování na internetu, jen za letošní rok řešila přes 100 případů kyberšikany, stalkingu, sextingu apod.

- **Projekt E-Nebezpečí pro učitele** (www.e-nebezpeci.cz) – prezentace pro učitele.
- **Centrum prevence rizikové virtuální komunikace PdF UPOL** (<http://prvok.upol.cz>) – centrum realizující řadu projektů zaměřených na rizikové chování na internetu. Centrum realizuje výzkumy zaměřené na rizikové chování spojené s internetem a mobilními telefony. V sekci „Výzkum“ jsou pravidelně zveřejňovány výsledky jednotlivých výzkumů.
- **Projekt Seznam se bezpečně** (www.seznamsebezpecne.cz) – projekt zaměřený na prevenci rizikového chování na internetu. Na stránkách je zřízen formulář pro dotazy týkající se nejrůznějších problémů spojených s on-line prostředím.
- **Linka bezpečí** (www.linkabezpeci.cz) – poradenská linka zaměřená na prevenci rizikového chování apod.
- **Bezpečně on-line** (www.bezpecne-online.cz) – stránky pro teenagery, rodiče a učitele s informacemi o bezpečném používání internetu, prevenci a řešení kyberšikany.
- **Dětské krizové centrum** (www.ditekrize.cz) – poradenství, pomoc v krizi.
- **Úřad pro ochranu osobních údajů** (www.uoou.cz) – institut zaměřený na ochranu osobních údajů, poradenství apod.
- **Minimalizace šikany MIŠ** (www.minimalizacesikany.cz) – praktické rady pro rodiče, učitele a děti, jak řešit šikanu a předcházet jí.
- **Poradna MIŠ** (www.minimalizacesikany.cz/poradna) – poradna zaměřená na problémy týkající se šikany a kyberšikany.
- **Projekt Nenech to být (NNTB)** (www.nntb.cz) – internetový systém a mobilní aplikace bojující proti šikaně a vylučování z kolektivu na školách.
- **Projekt Nebud' obět'!** (www.nebudobet.cz) – projekt zaměřený na rizika internetu a komunikačních technologií.
- **Projekt Internetem Bezpečně** (www.internetembezpecne.cz) – zvyšuje povědomí o rizicích internetového prostředí prostřednictvím vzdělávacích aktivit.
- **Společenství proti šikaně** (www.sikana.org) – aktuality a odkazy z oblasti šikany.
- **Projekt Saferinternet.cz** (www.saferinternet.cz) – projekt zaměřený na rizika internetu a komunikačních technologií.
- **Server Hoax.cz** (www.hoax.cz) – cílem serveru je informovat uživatele internetu o poplašných, nebezpečných a zbytečných řetězových zprávách, tzv. hoaxů.
- **Materiály pro podporu výuky ke stažení (E-Bezpečí):** www.e--bezpeci.cz/index.php/component/content/article/7-o-projektu/925-materialy

9.10 Vandalismus

Jako vandalismus se označuje svévolné poškozování a ničení veřejného i soukromého majetku či podobných statků, které nepřinášejí pachateli žádné materiální obohacení a pro které pachatel zpravidla nemá žádný motiv – většinou tak koná jen pro vlastní potěšení či pro potřebu odreagovat se. Často k němu dochází pod vlivem alkoholu nebo jiných drog.

Ve škole se jedná nejčastěji o poškozování školního majetku či věcí spolužáků. Útoky na tyto věci mají za následek jejich úplné zničení (ulomené části nábytku, prokopnuté dveře, zničené školní pomůcky, učebnice části oblečení apod.). Mezi poškozování školního majetku řadíme také sprejerství (čmáranice a nápisy na zdech nebo školním nábytku apod.). Primárním motivem sprejerství nemusí být záměrné poškození majetku, ale např. kreativní vyjádření sebe sama u dospívajícího jedince (avšak společensky netolerovaným způsobem).

Obecná východiska při řešení výchovných problémů ve škole

Tři hlavní rysy celoškolské politiky pro snížení kriminality mládeže, tedy i vandalismu:

- Pedagogický sbor by měl být jednotný v názorech na standardy chování požadované od žáků, a to včetně postupů, které jsou v případě potřeby pro jejich dosažení uplatňovány.
- Učitelé se musí chovat jednotně, musí spolupracovat a vzájemně se podporovat v zájmu co nejvhodnějšího přístupu k disciplinárním problémům.
- Škola by měla přijmout soubor opatření, která může aplikovat, a tím žáky motivovat k dobrému chování (např. využívat pochvaly ve třídě či systém odměn za dobrou práci a vzorné chování).

Praktická východiska vzniku rizikového chování:

Snížením příležitostí jednat protiprávně ve školském zařízení a dopouštět se vandalismu, snížíme i četnost samotných případů.

Možná řešení:

- Fyzický dohled nad žáky – „dozory“ i o přestávkách v prostorách, kde se žáci mohou pohybovat.
- Organizované přestávkové aktivity – nabídnutím nějaké aktivity či zaměstnání může nahradit nudu u žáků a tím předcházet úmyslnému ničení majetku.
- Odpočinková (relaxační) místa – tato místa mohou přitahovat žáky k různým rozhovorům, kontaktům atd.

- Resocializační pedagogiky (resocializační divadlo, sportovní aktivity, dramaterapie, muzikoterapie, výtvarné aktivity).
- Komunikace se žáky.
- Vytváření vhodného klimatu ve škole, třídě.
- Netolerance jakéhokoli závadového chování.
- Zakotvení podmínek zacházení se školním majetkem, včetně sankcí a náhrad do školního řádu, a prokazatelné seznámení žáků a rodičů s tímto nařízením.
- Výchova prací – optimálním řešením náhrady škody je uvedení poškozené věci do původního stavu viníkem (u žáků 2. stupně ZŠ a střední školství) či za pomoci rodičů (žáci 1. stupně ZŠ), a to vlastními silami, lidskou, fyzickou prací (za předpokladu, že ještě lze vandalsky poškozenou věc opravit).
- Průběžná prevence během celého školního roku.
- Trénink zvládání vlastní agresivity, nácvik odolnosti proti stresu v indikovaných případech.

Kdy a koho v případě vandalismu páchaného na půdě školy vyrozumět (rodiče, PPP, OSPOD, Policii ČR atd.):

1. zákonné zástupce (vždy u nezletilých žáků);
2. zákonné zástupce (se souhlasem zletilého žáka);
3. při odmítnutí spolupráce rodičů, zákonných zástupců nebo při opakovaném vandalismu vyrozumět OSPOD (obecní úřad);
4. pokud nedojde ke smíru – náhrada vzniklé škody, ohlásit věc Policii ČR (do 5 000 Kč řešeno jako přestupek, nad 5 000 Kč řešeno jako trestný čin);
5. při každém vandalském činu podávat vždy objektivní informace pedagogickému sboru, vychovatelům, žákům a rodičům, aby bylo zamezeno „informačnímu šumu“ a překrucování stavu věci;
6. při opakovaném vandalismu stejným žákem oslovit pedagogicko-psychologické poradenství nebo střediska výchovné péče (souhlas rodičů, zákonných zástupců, u nezletilých i zletilých žáků

Internetové odkazy:

- **Ministerstvo školství a mládeže**, <http://www.msmt.cz/>,
- **Pedagogicko-psychologické poradny**, (seznam poraden v ČR),
- **Střediska výchovné péče**, (seznam středisek v ČR),
- **Prevence rizikového chování**, <http://www.prevence-info.cz/>,
- **Klinika adiktologie, časopis Adiktologie**, <http://www.adiktologie.cz/>,
- **Život bez závislostí, časopis Prevence**, <http://www.zivot-bez-zavislosti.cz/>,
- **Sananim**, <http://www.sananim.cz/>,
- **Prevence sociálních patologií**, <http://www.prevence.net/>,
- **Společnost pro prevenci o. s.**, <http://www.sppr.cz/>.

9.11 Záškoláctví

Za záškoláctví je považována neomluvená absence žáka základní či střední školy při vyučování (absenci žáka omlouvá pedagogický pracovník, nikoliv rodič, a to na základě písemné žádosti zákonného zástupce či plnoletého žáka, vždy v souladu s pravidly školy, která jsou uvedena ve školním řádu). Jedná se o přestupek, kterým žák úmyslně zanedbává školní docházku. Záškoláctví je chápáno jako porušení školního řádu a současné školského zákona. Postup při řešení záškoláctví je součástí školního řádu.

Školní docházku eviduje třídní učitel, který se v případě podezření na záškoláctví obrací na zákonného zástupce nezletilého žáka, případně požádá o spolupráci věcně příslušný správní orgán.

Rozlišujeme několik kategorií záškoláctví:

- **Pravé záškoláctví** – žák do školy nedochází, ačkoliv si rodiče myslí opak.
- **Záškoláctví s vědomím rodičů (jinak také tzv. skryté záškoláctví)** – odmítavý postoj rodičů ke škole nebo přílišná slabost ve vztahu k dítěti či závislosti na pomoci a podpoře dítěte v domácnosti.
- **Záškoláctví s klamáním rodičů** – některé děti dokážou přesvědčit rodiče o svých zdravotních obtížích, pro které nemohou jít do školy, a rodiče jim pro tyto zdravotní důvody absenci omlouvají.
- **Útěky ze školy** – žáci do školy přijdou, nechají si zapsat přítomnost a během vyučování na několik hodin odejdou, přičemž zůstávají v budově školy nebo ji na krátkou dobu opustí.

- **Odmítání školy** – některým typům žáků představa školní docházky způsobuje psychické obtíže, např. v důsledku problémů ve škole souvisejících s obtížností učiva, strachu z šikany nebo fobie a deprese.
- Záškoláctví bývá často nepřiměřenou formou řešení konfliktních situací v rodině, ve škole či ve výchovných institucích, přičemž k němu mají sklon zejména děti, které se subjektivně cítí neúspěšné, nezařazené ve skupině, nebo prožívají úzkost a strach v prostředí, ve kterém se pohybují. Toto rizikové chování je většinou spojeno s dalšími rizikovými projevy chování, jako jsou zneužívání návykových látek, netolismus, gambling nebo dětská kriminalita.

Rizikové faktory v rodině:

- zanedbávající, příliš autoritativní nebo příliš liberální výchova,
- nejednotnost výchovného působení,
- nezáměr rodičů o děti (trávení volného času, nedostatečná péče),
- rodiče bez dostatečně osvojených morálních norem, nevhodný model pro dítě,
- dítě s problémovým chováním jako obětní beránek rodiny, problémy v chování udržují rodinnou rovnováhu,
- pracovní vyčerpání rodičů (směnnost práce, dlouhá pracovní doba),
- neochota nebo neschopnost rodičů motivovat dítě ke vzdělávání,
- nedostatečné právní povědomí o rodičovských povinnostech,
- zatěžující nebo krizová situace v rodině (rozvod, ztráta rodiče apod.).

Internetové odkazy:

V příloze MŠMT neuvedeny, je zde pouze seznam literatury.

Způsoby řešení a pomoci jsou podrobně popsány v aktualizované příloze **Metodického doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních**, č.j. 21291/2010-28 v příloze č. 11 – **Záškoláctví**.

9.12 Tabák

Užívání tabákových výrobků u dětí a dospívajících se vyskytuje v následujících podobách:

1. experimentování – iniciační pokusy o užívání tabáku, první experimenty,
2. příležitostné užívání – méně než 1 cigareta týdně,
3. pravidelné užívání – alespoň 1 cigareta týdně,
4. denní užívání – alespoň 1 cigareta denně.

Dělení tabákových výrobků podle forem užívání:

- **zápalný tabák** (cigarety, doutníky, dýmky, vodní dýmky),
- **bezdýmný tabák** (šňupací tabák, žvýkací tabák, porcovaný tabák tzv. snus),
- **elektronická zařízení sloužící k inhalování** (elektronické cigarety, zahříváný tabák),
- **nikotinové sáčky.**

Nikotinové sáčky jsou novou formou užívání nikotinu. Bílé sáčky obsahují rostlinná celulósová vlákna (bílý prášek), napuštěna nikotinem, aditivy, sladidly a příchutěmi. Nikotinové sáčky se podobají porcovanému tabáku (snus), avšak neobsahují žádný tabák. Sáčky se aplikují do úst, kde se nechají působit (mezi rty a dásní) po dobu 15 minut a déle. Riziko užívání spočívá zejména ve velmi vysokých dávkách nikotinu, které se mohou pohybovat mezi 20 mg až 50 mg na jeden sáček. Nikotinový sáček bez obsahu tabáku nelze podřadit pod tabákový výrobek ve smyslu § 2 písm. b) zák. č. 65/2017 Sb. Z tohoto důvodu je postih žák nebo studenta za přinesení nikotinového sáčku anebo jeho užívání ve škole nebo školském zařízení nad rámec toho, co školní řád upravuje v rámci zákazu tabákových výrobků. Škola musí upravit školní řád, aby mohla řešit vnášení a užívání nikotinových sáčků.

Závislost na tabáku zahrnuje fyzickou i psychosociální složku. Podle MKN-10 (2008) spadá pod duševní poruchy a poruchy chování způsobené užíváním tabáku, diagnóza F17.2.

Rizikové faktory ve vztahu k užívání tabáku:

- přítomnost jiného rizikového chování,
- užívání jiných návykových látek,
- duševní onemocnění,
- kolektiv vrstevníků užívajících tabák,
- kuřácká domácnost,
- kouření rodičů a/nebo sourozenců,
- absence rodičovské kontroly a podpory,
- snadná dostupnost tabákových výrobků,
- sociální normy podporující užívání tabáku,
- nedostatečná informovanost o rizikovosti užívání tabáku,
- nízká cena tabákových výrobků,
- rozšířená reklama na tabákové výrobky,
- neúspěch ve studiu,
- nízký socioekonomický status.

Protektivní faktory ve vztahu k užívání tabáku:

- naplňování volného času adekvátními aktivitami (např. skupinové nebo individuální sportovní aktivity, umělecké a tvůrčí aktivity, kroužky, zapojení do zájmových organizací, školních klubů),
- úspěchy ve studiu,
- negativně vymezený postoj k užívání návykových látek,
- vyšší míra sebedůvěry,
- asertivita,
- nekuřácký kolektiv vrstevníků,
- nekuřácká domácnost,
- kontrola a podpora rodičů,
- regulace kouření ve veřejných prostorách,
- nízká prevalence kouření v dospělé populaci,
- sociální normy odmítající užívání tabáku.
- omezení dostupnosti tabákových výrobků,
- vysoká cena tabákových výrobků.

Sít' partnerů, spolupráce v komunitě:

- Národní linka pro odvykání kouření, 800 350 000, <https://www.bezcigaret.cz/>
- centra pro závislé na tabáku <http://www.slzt.cz/centra-lecby>

Legislativní opatření

Tzv. protikuřácký zákon č. 65/2017 Sb. (zákon o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek).

Možnosti a limity pedagoga – školy a školského zařízení

Pedagogové mohou preventivně působit na včasný záchyt rozvíjející se závislosti na tabáku. Pomocí minimálních intervencí na individuální bázi s vybranými žáky (denními nebo již závislími uživateli) mohou hrát stěžejní roli v oblasti uvědomění rizik užívání tabáku, podpory motivace k odvykání/zanechání kouření a předání kontaktu na odbornou službu.

Samotný proces léčby závislosti na tabáku by měl probíhat ve specializované službě pod vedením kvalifikovaných odborníků. U dětí mladších 15 let se jedná o ambulance dětské a dorostové adiktologie, u dětí starších 15 let je možné využít bezplatnou Národní linku pro

odvykání kouření. U obtížnějších případů, vyžadujících lékařskou péči, je vhodné kontaktovat pediatra nebo ambulantní centra pro závislé na tabáku.

Kdy, koho a v jakém případě vyrozumět (rodiče, PPP, OSPOD, Policii ČR atd.).

V případě zjištění kouření u dětí a žáků v areálu školy a školských zařízení nebo na mimoškolní akci v rámci plnění školní docházky je třeba informovat pedagogického pracovníka, který následně informuje zákonné zástupce. Porušení školního řádu řeší odpovědný pedagogický pracovník.

Doporučuje se diskutovat téma s rodičem konstruktivně a citlivě (experimentování s tabákem je v dospívání přirozené), snažit se poskytnout relevantní informace, včetně těch o konkrétních rizicích, která kouřícím dětem hrozí. Pedagogický pracovník může rodiči dále poskytnout odkazy na další informace nebo odborné poradenské služby (např. Národní linku pro odvykání kouření). Cílem je problém řešit primárně na úrovni učitel – dítě – rodič.

Pokud rodiče užívání tabáku u dítěte dlouhodobě nereflektují a opakovaně s pedagogickým pracovníkem/školou nespolupracují, je možné v krajním případě kontaktovat orgán sociálně-právní ochrany dětí (dále jen OSPOD).

V případě, že žáci kouří mimo prostory školy či školského zařízení (např. v parku) a mimo dobu plnění povinné školní docházky, **pedagogický pracovník neuděluje výchovná opatření.**

V případě, že pedagogický pracovník u žáků ve škole či na mimoškolní akci najde tabákové výrobky (včetně elektronické cigarety a jejích komponent), **ohlašuje tuto skutečnost rodičům dítěte.** Pedagogický pracovník ovšem nesmí žáky prohledávat. Pedagogický pracovník ve škole, školském zařízení či na mimoškolní akci může žáka vyzvat k vydání těchto tabákových výrobků (nesmí jim je však bez jejich souhlasu zabavit) nebo může volně položené tabákové výrobky odstranit z dosahu osob mladších 18 let.

Pokud pedagogický pracovník zajistí u žáka tabákové výrobky, měl by s nimi postupovat tak, jak je upraveno ve školním řádu (vnitřním řádu), vhodným postupem je **předat proti podpisu zákonnému zástupci žáka. Takto by se mělo postupovat také v případě, kdy to škola a školské zařízení ve školním či vnitřním řádu nijak upraveno nemají.** Dokument o navrácení tabákového výrobku zákonnému zástupci přiloží k zápisu o jeho zajištění.

9.13 Alkohol

V Evropské unii je alkohol návykovou látkou číslo jedna a také primárním problémem z hlediska závislosti.

Akutní účinky alkoholu

Alkohol je návyková látka s tlumivými účinky na centrální nervový systém, která ale působí komplexně v podstatě na všechny orgánové soustavy. Akutní intoxikace alkoholem, tj. opilost, bývá obvykle rozdělena podle intenzity na **tři stadia** (lehká, střední, těžká), která se projevují různě v chování, myšlení a prožívání konzumenta.

Kdy, koho a v jakém případě vyrozumět (rodiče, PPP, OSPOD, Policii ČR atd.)

Učitel není specialista na řešení problémů se závislostí a také nenese odpovědnost za řešení problémů, které přesahují jeho kompetence a poslání. V podmínkách základní školy není velký prostor na aktivní intervenci ze strany pedagoga, ani není možné zásadní intervenci od učitele očekávat. Nicméně je možné rozpoznat problém, v takovém případě je nutné jednat s rodiči, školním psychologem nebo poradnou.

Jestliže si žák nebo student **přinesl do školy alkohol** a jde o porušení školního řádu, škola má postupovat podle § 31 zákona č. 561/2004 Sb. (školský zákon). Žákovi nelze prohledávat osobní věci.

V případě nezletilého žáka spolupracujeme s rodiči (zákonnými zástupci dítěte). Je vhodné zjistit, od koho žák alkohol získal. Pokud žák uvede, že alkohol zakoupil v obchodě, je namístě vyrozumět Policii ČR nebo obecní policii o tom, že dochází k prodeji alkoholu dětem. Pokud pedagogický pracovník zjistí, že žák má u sebe alkohol, může jej vyzvat, aby se ho zbavil nebo jej odložil, zároveň je možné uplatnit sankce podle školního (vnitřního řádu).

V případě, že žák uvede, že **alkohol vzal doma**, je rozhodně vhodné událost probrat s rodiči dítěte a upozornit je na to, že musí zabránit tomu, aby se dítě k alkoholu dostalo, musí být přijata náležitá opatření, neboť rodiče jsou zodpovědní za výchovu dítěte. V případě, že se situace opakuje, je vhodné oznámit věc orgánu sociálně-právní ochrany dětí (dále jen OSPOD) k provedení šetření v rodině. Jestliže se jedná o opakovaně nespolupracující rodiče, je namístě řešit nastalou situaci přímo s Policií ČR. Lze podat oznámení, aby policie posoudila, zda nedochází k páčání trestné činnosti v rodině žáka nebo studenta.

Pokud žák nebo student **ve škole požil alkohol**, okamžitě mu v další jeho konzumaci zabráníme. V případě potřeby je poskytnuta předlékařská první pomoc pro intoxikaci

alkoholem, při ohrožení života nebo zdraví se neprodleně volá zdravotnická záchranná služba na tísňové lince 155. Pokud je **nezletilý žák ve stavu vylučujícím další vzdělávání, musíme vyrozumět zákonného zástupce, aby si dítě přišel vyzvednout.** Se zákonným zástupcem je nutné také následně řešit, kde dítě alkohol získalo a proč ho konzumuje ve škole. Konzumaci alkoholu ve škole je na místě řešit podle školního řádu, se zákonnými zástupci, **opakované porušení hlásíme OSPOD a Policii ČR. V takovém případě lze doporučit postup, kdy si zákonný zástupce odvede žáka a následné vyučující hodiny nejsou žákovi omluveny.** Opakované podávání nebo prodávání alkoholu dítěti zakládá podezření ze spáchání trestného činu podávání alkoholu dítěti podle § 204 trestního zákoníku, pokud je zjištěno, kdo alkohol podal nebo prodal (viz výše).

Jestliže žák nebo student **nabízí ve škole alkohol ostatním žákům**, dopouští se přestupku, viz výše. Pokud by žák podal alkohol jinému žákovi ve větším množství, opakovaně, nebo i v menším množství, avšak velkému počtu dětí současně (ve větší míře), může to zakládat podezření ze spáchání trestného činu podání alkoholu dítěti podle ustanovení § 204 trestního zákoníku. V takovém případě však neexistuje povinnost takové jednání přerušit, ani oznamovací povinnost podle trestního zákoníku. **Při zjištění této skutečnosti je namístě přivolat Policii ČR k prošetření události a u nezletilého žáka vyrozumět zákonného zástupce. V případě, že je ohrožen život a zdraví dítěte, je nutné zavolat zdravotnickou záchrannou službu.** Namístě je také **vyrozumění OSPOD**, neboť se jedná o dítě požívající alkohol (jsou naplněny podmínky uvedené v § 6 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí), a to podléhá oznamovací povinnosti.

V případech, kdy se jedná o osobu mladší 18 let, postup školy se řídí zpravidla pouze školským zákonem: i) přinesení alkoholu do školského zařízení, ii) přinesení alkoholu z domova, iii) požití alkoholu ve školském zařízení. V případě nabízení alkoholu ve školském prostředí se může jednat o podezření z přestupku (případně, při splnění dalších, přísnějších podmínek i o podezření ze spáchání trestného činu), a v takovém případě má školské zařízení možnost uvědomit o této skutečnosti Policii ČR.

9.14 Návykové látky

Psychoaktivními látkami označujeme chemické látky primárně působící na centrálně nervovou soustavu, kde mění mozkové funkce a způsobují dočasné změny ve vnímání, náladě, vědomí a chování.

Užívání návykových látek (NL) u dospívajících je doprovázeno signály, jež nás mohou včas varovat:

- **Náhlá změna osobnosti** – z tichého studenta se náhle stává hlučný a otravný jedinec. Změna může být postupná a zjevná pouze při reflexi. Může to být samozřejmě i naopak.
- **Změny nálady** – změna z dobré na špatnou a zpět, zdánlivě bez důvodu, s výbuchy vyvolanými zdánlivě nepodstatnými událostmi, zhoršující se vztahy s rodinnými příslušníky a přáteli.
- **Změny ve fyzickém vzhledu nebo pohodě** – změny hmotnosti, spánku a celkového zdraví mohou být náhlé nebo postupné. Mohou zahrnovat setřelou řeč, pomalost, zřetelně rozšířené zornice, nadměrné mluvení, euforii, nevolnost a zvracení, nedbalost v péči o sebe, změny ve stravovacích návycích nebo spánkovém režimu.
- **Změna výkonu ve škole** – znatelné zhoršení výkonu (zvláště když byl student do té doby pilný), záškoláctví, zmeškané hodiny, ztráta zájmu o oblíbené aktivity.
- **Zvýšená utajená komunikace s ostatními** – často se to projevuje jako tajné telefonní hovory; některé z nich mohou být ovšem pouze typickým chováním dospívajících.
- **Zvýšená spotřeba peněz** – nákup léků nebo návykových látek je finančně náročný, což zvyšuje potřebu peněz. Peníze však nejsou jedinou směnnou komoditou mezi mladými lidmi; mohou to být i osobní předměty, oblečení nebo elektronika. Výměnou za finance nebo návykové látky mohou být rovněž poskytovány sexuální služby.

Konzumace návykové látky ve škole

Zde je nutné si uvědomit, že tento postup se vztahuje nejen na nelegální návykové látky, ale rovněž na alkohol a v omezené míře i na tabák.

(1) Pokud je žák přistižen při konzumaci návykové látky v prostorách školy, školského zařízení, během školního vyučování nebo v rámci akcí pořádaných školou, je nutné mu neprodleně zabránit v pokračování v konzumaci.

(2) Návykovou látku je třeba žákovi odebrat za přítomnosti další osoby. K tomuto účelu poslouží obálka – žák vloží návykovou látku za přítomnosti svědka do obálky. Pedagogický pracovník obálku zalepí, zajistí ji svým podpisem přes přelep a podpisy svědka i žáka, čímž je zajištěna objektivita úkonu. Podle zdravotního stavu žáka případně ihned informuje zdravotnickou záchrannou službu. Pokud není nutné volat zdravotnickou záchrannou službu, sepíše stručný záznam o události včetně vyjádření žáka za přítomnosti svědka a bezodkladně informuje vedení školy. Tento záznam předá školnímu metodikovi prevence k zařazení do agendy.

(3) Pokud je žák pod vlivem návykové látky do té míry, že je ohroženo jeho zdraví nebo život, škola poskytne nezbytnou předlékařskou první pomoc a kontaktuje zdravotnickou záchrannou službu i Policii ČR, pokud již nebyly kontaktovány dříve.

(4) Pokud akutní nebezpečí nehrozí, pedagogický pracovník vyrozumí zákonné zástupce žáka.

(5) Vzhledem k tomu, že po požití návykové látky není žák způsobilý k pobytu ve škole ani k účasti na vzdělávacím procesu, je nutné, aby si jej převzali zákonní zástupci. Pokud si žáka zákonní zástupci nemohou převzít, může jej na základě jejich souhlasu převzít osoba blízká. Pokud se zákonné zástupce nepodaří kontaktovat nebo odmítnou pro žáka přijet, je nutné požádat o součinnost Policii ČR a OSPOD.

(6) Škola informuje zákonného zástupce o skutečnosti, že nezletilý žák konzumoval návykovou látku ve škole, i v případě, že je žák schopen výuky a respektuje pokyny pracovníků školy. Zákonný zástupce má právo se k této skutečnosti a postupu školy písemně vyjádřit.

(7) Současně škola splní oznamovací povinnost orgánu sociálně-právní ochrany dítěte podle podmínek stanovených v § 6 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. Příslušným oznamovacím místem je odbor obce s rozšířenou působností podle místa bydliště dítěte.

(8) Školní metodik prevence poskytne žákovi a jeho zákonným zástupcům základní informace o možnostech odborné pomoci při řešení této situace.

(9) Z konzumace návykové látky ve škole je nutné vyvodit opatření stanovená školním řádem. Je však třeba rozlišovat mezi distributorem a uživatelem. Uživatel představuje riziko především sobě a v závislosti na typu užití návykové látky může být nebezpečný i okolí. Z právního hlediska se však užívání zpravidla považuje za přestupek, na který se nevztahuje oznamovací povinnost. Distributor se však vždy dopouští jednání, které má znaky trestného činu, a v tomto případě je oznamovací povinnost stanovena.

(10) Prokázané navádění jiných žáků k užívání návykových látek je rovněž považováno za velmi rizikové a může naplňovat podezření z trestného činu. Na tento případ se však nevztahuje oznamovací povinnost podle trestního zákoníku.

(11) Zákon č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek, ve znění pozdějších předpisů, upravuje problematiku testování při důvodném podezření na ovlivnění návykovou látkou. Je však nutné si uvědomit, že testování dětí a studentů

pedagogickými pracovníky je v podstatě nemožné. Pedagogický pracovník by musel být tímto zákonem uveden jako oprávněný subjekt, který může provést nebo vyžádat orientační vyšetření, což není. **Oprávnění k takovému testování mají pouze specifické subjekty, kterým toto právo ukládá zákon – příslušníci Policie České republiky, Vojenské policie, zaměstnanci Vězeňské služby, strážníci obecní policie nebo osoby pověřené kontrolou podle jiného právního předpisu.**

Distribuce návykových látek ve škole

Distribuce návykových je v České republice považována za protiprávní jednání splňující znaky trestného činu. Množství, které žák distribuuje, není nijak rozhodující. Jestliže má pracovník školy důvodné podezření, že ve škole došlo k distribuci těchto látek, musí škola o této skutečnosti vždy vyrozumět místně příslušné oddělení Policie ČR, protože se jedná o podezření ze spáchání trestného činu a dle trestního zákoníku je zde povinnost takové jednání přerušit. Vzhledem k tomu, že pedagogický pracovník nemůže takovou látku vyhodit nebo jinak znehodnotit, nezbyvá mu nic jiného než kontaktovat Policii ČR.

Přechovávání návykové látky ve škole

Přechovávání návykové látky je vždy protiprávním jednáním. Podle množství látky, které u sebe žák v danou chvíli má, je toto protiprávní jednání blíže kvalifikováno buď jako **přestupek**, v případě množství většího než malého jako **trestný čin (provinění v případě nezletilého žáka)**. Toto množství nemusí mít žádný vliv na kázeňský postih, který je stanoven školním řádem.

Pedagogický pracovník nehodnotí, o jaký typ porušení zákona se jedná a zda se žák dopustil přestupku, nebo trestného činu. Protiprávnost jednání kvalifikuje policejní orgán. V případě podezření, že žák u sebe přechovává NL, je nutné tuto látku zajistit a předat ji policii. Pedagogický pracovník nesmí a není oprávněn takovou látku zlikvidovat nebo předat zákonným zástupcům. Pokud by tak postupoval, dopustil by se protiprávního jednání.

Jestliže se tohoto jednání dopustila osoba mladší 18 let nebo bylo namířeno proti osobě mladší 18 let, vyrozumí škola také zákonného zástupce a orgán sociálně-právní ochrany dětí v obci s rozšířenou působností.

Pokud v rámci tohoto podezření zajistí pracovníci školy návykovou látku, postupují způsobem popsáním níže.

Nález návykové látky ve škole

A) V případě, kdy pracovníci školy naleznou v prostorách školy látku, kterou považují za NL, postupují takto:

- (1) Látku nepodrobují žádnému testu ke zjištění její chemické struktury, neochutnávají ji, nepřesypávají, nečichají k ní.
- (2) O nález ihned uvědomí vedení školy a Policii ČR. Zajištění látky provádí policie, pokud nehrozí zničení nebo ztráta látky. Pedagogický pracovník následně o nález zpracuje písemný záznam.
- (3) V případě časové překážky na straně policie se z praktických důvodů doporučuje, aby byla látka za přítomnosti dalšího pracovníka školy vložena do obálky s použitím gumových/latexových rukavic. Na obálku je nutné napsat datum, čas a místo nález, obálku zalepit, opatřit razítkem školy a podpisem pedagogického pracovníka, a poté ji uložit do školního trezoru. Zajištěná látka by měla být následně předána Policii ČR.

B) V případě, kdy pracovníci školy zadrží u některého žáka látku, kterou považují za NL, postupují takto:

- (1) Zabavenou látku nepodrobují žádnému testu ke zjištění její chemické struktury.
- (2) O nález ihned uvědomí vedení školy, zákonného zástupce a Policii ČR.
- (3) O nález sepišou stručný záznam s vyjádřením žáka, u kterého byla látka nalezena, obsahující datum, místo a čas nález a jméno žáka. Zápis podepíše i žák, u kterého byla látka nalezena (nebo který látku odevzdal). V případě, že žák zápis odmítne podepsat, uvede pracovník tuto skutečnost do zápisu. Zápisu a rozhovoru se žákem je přítomen ředitel školy nebo jeho zástupce.
- (4) V případě, že je látka nalezena u žáka, který se jí intoxikoval, předají látku zajištěnou výše uvedeným postupem přivolanému lékaři, který se dostaví v případě, že to vyžaduje zdravotní stav žáka. Může to usnadnit léčbu, neboť u řady NL jsou známy protilátky, které odstraní nebo zmírní jejich akutní účinek. Další postup nutný k identifikaci látky poté zajistí Policie ČR.

C) V případě, kdy mají pracovníci školy důvodné podezření, že některý ze žáků má NL u sebe, postupují takto:

- (1) Jedná se o důvodné podezření z protiprávního jednání. Může se jednat o podezření ze spáchání trestného činu, resp. provinění v případě nezletilých osob, nebo přestupku,

a proto řešení této situace spadá do kompetence Policie ČR. Není zde sice oznamovací povinnost, ale pouze Policie ČR může provést prohlídku žáka a po příslušných expertizách nechat NL zničit v souladu s právními předpisy.

(2) Pracovníci bezodkladně vyrozumějí Policii ČR, zkontaktují s ní další postup a informují zákonného zástupce nezletilého žáka.

(3) Žáka je nutné do příjezdu policie držet v izolaci od ostatních žáků, ale zásadně pod dohledem. U žáka v žádném případě neprovádějí osobní prohlídku nebo prohlídku jeho věcí.

Internetové portály:

- **Prevence-info** (<http://www.prevence-info.cz>): web zaměřený na prevenci rizikového chování, zejména v oblasti drog a závislostí, s materiály pro odborníky i veřejnost.
- **Drogy-info** (<http://www.drogy-info.cz/>): Národní webový portál poskytující aktuální informace o drogách, prevenci, léčbě a drogové politice v ČR.
- **Adiktologie** (<http://www.adiktologie.cz>): Stránka odborného centra pro adiktologii, zaměřená na výzkum, prevenci a léčbu závislostí.
- **EMCDDA – European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction** (http://www.emcdda.europa.eu/topics/prevention_en): Evropský portál o prevenci závislostí s aktuálními daty, trendy a přístupy v rámci EU.
- **NIDA – National Institute on Drug Abuse** (<https://www.drugabuse.gov/related-topics/prevention>): Americký portál poskytující informace o prevenci závislostí, výzkumu a vzdělávacích materiálech.
- **NUV – Národní ústav pro vzdělávání** (<http://www.nuv.cz/t/pprch>): Stránka zaměřená na podporu prevence rizikového chování ve školách.
- **Národní protidrogová centrála Policie ČR** (<http://www.policie.cz/narodni-protidrogova-centrala-skpv.aspx>): Oficiální stránka Policie ČR s informacemi o protidrogových aktivitách a opatřeních.

Aktuální problematika – odkazy

- **Psychická krize a duševní onemocnění žáka** (<https://www.msmt.cz/file/59682>),
  - **Drogy ve formě cukrovinek**, (<https://www.vitalia.cz/clanky/drogy-ve-forme-cukrovinek>),
- Metodické doporučení pro školy a školská zařízení: Škola a neštěstí – Jsme připraveni!** (<https://edu.cz>).

10 Krizový plán školy

Všem osobám je v prostorách školy zakázáno užívat návykové látky - alkohol, tabák, omamné látky, psychotropní látky a ostatní látky způsobílé ovlivnit psychiku člověka nebo jeho ovládací či rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování.

Dne 31. května 2017 nabyt účinnosti zákon č. 65/2017 Sb., (tzv. protikuřácký zákon) o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek, z něhož je patrný silný protikuřácký trend ve společnosti.

Pedagogové byli se zněním zákona a jeho vysvětlením prokazatelně seznámeni před jeho účinností.

Ve školských zařízeních platí zákaz prodeje i užívání tabákových výrobků, kuřáckých pomůcek, bylinných výrobků určených ke kouření a elektronických cigaret. Na zákaz upozorňují na viditelných místech grafické značky.

Zakazuje se prodej a výroba potravinářských výrobků a hraček napodobujících tvar a vzhled tabákových výrobků nebo kuřáckých pomůcek.

Tabákové výrobky

V prostorách školy, v době vyučování i na všech akcích školou pořádaných platí zákaz kouření. Ve vnitřních i vnějších prostorách školy je tento zákaz vyznačen grafickou značkou.

1. Při přistižení žáka je primárně nutné zabránit mu v další konzumaci.
2. Tabákový výrobek je třeba žákovi odebrat a zajistit.
3. Třídní učitel nebo jiný pedagogický pracovník sepíše o události stručný záznam (datum, místo, čas, jméno + podpis žáka), v případě, že žák odmítne, uvede tuto skutečnost do zápisu. Záznam založí školní metodik prevence (dále jen MP) do své agendy. Vyrozumí vedení školy
4. Třídní učitel informuje zákonného zástupce.
5. Při opakování tohoto jednání vyrozumí škola orgán sociálně-právní ochrany dětí (dále jen OSPOD) obecního úřadu obce s rozšířenou působností.
6. Výchovná opatření ve spojitosti s kouřením budou řešena individuálně dle hloubky porušení školního řádu, popř. počtu opakování těchto porušení. Pokud žák bude opakovaně kouřit v prostorách školy, může být klasifikován druhým stupněm z chování – jedná se o závažné opakované porušení školního řádu.

Alkohol

V prostorách školy, v době vyučování i na všech akcích školou pořádaných platí zákaz konzumace alkoholu.

1. Při přistižení žáka je primárně nutné mu zabránit v další konzumaci.
2. Alkohol je třeba odebrat a zajistit.
3. Pedagogický pracovník posoudí, zda žákovi nehrozí nějaké nebezpečí
4. V případě, že je ohrožen na zdraví a životě, volá lékařskou službu první pomoci (155), informuje okamžitě zákonného zástupce žáka a dohodne se na dalším postupu.
5. Jestliže nebezpečí nehrozí, sepíše stručný záznam s vyjádřením žáka, (datum, místo, čas, jméno + podpis žáka), v případě, že žák odmítne, uvede tuto skutečnost do zápisu. Záznam založí školní MP do své agendy. Vyrozumí vedení školy.
6. V případě, že žák není schopen pokračovat ve výuce, vyrozumí škola zákonného zástupce, aby si žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole.
7. V případě nedostupnosti zákonného zástupce, vyrozumí škola OSPOD a vyčká jeho pokynů. Může vyžadovat pomoc.
8. Zákonnému zástupci škola oznámí konzumaci alkoholu, i když je žák schopen výuky.
9. Při opakování, splní škola oznamovací povinnost k orgánu OSPOD.
10. Škola v zájmu dítěte informuje jeho zástupce o možnostech odborné pomoci při řešení takové situace a doporučí rodičům, aby vyhledali odborníka.
11. Výchovná opatření spojená s požíváním alkoholu budou řešena individuálně dle hloubky porušení školního řádu, popř. počtu opakování těchto porušení. Pokud žák bude opakovaně požívat alkohol v prostorách školy nebo se přivede alkoholem do stavu, kdy je nutné vyhledat lékařskou pomoc, bude klasifikován druhým stupněm z chování – jedná se o závažné porušení školního řádu.

Nález alkoholu ve škole

1. Při nálezku alkoholu v prostorách školy není povoleno provádět žádné testy k určení jeho chemického složení. Nález je nutné oznámit vedení školy, alkohol uložit u vedení jako důkazní materiál a sepsat stručný záznam, který vyhotoví třídní učitel, metodik prevence nebo jiný pověřený pracovník školy. Tento záznam se následně založí do agendy metodika prevence.
2. Při zadržení alkoholu u žáka nesmí být alkohol podrobován žádným testům k určení jeho chemického složení. O nálezku je nutné informovat vedení školy, alkohol uložit u vedení jako důkazní materiál a za přítomnosti metodika prevence nebo jiného pedagoga sepsat stručný záznam obsahující datum, místo, čas, jméno žáka a jeho

podpis. Pokud žák podpis odmítne, tato skutečnost se uvede do zápisu, který se následně založí do agendy metodika prevence. Zákonný zástupce žáka musí být o situaci vyrozuměn, a v případě opakování se podává oznámení na OSPOD. Pokud existuje podezření, že alkohol obsahuje jiné příměsi, musí být tekutina předána přivolanému lékaři.

Omamné a psychotropní látky

V prostorách školy, během vyučování a na všech školou pořádaných akcích je přísně zakázána výroba, distribuce, přechovávání, šíření i propagace omamných a psychotropních látek (OPL). Zakázáno je rovněž navádění k užívání těchto látek a vstup do školy pod jejich vlivem. Konzumace OPL ve škole je považována za závažné porušení školního řádu. Konzument představuje riziko především pro sebe, zatímco distributor ohrožuje všechny okolo.

1. Při přistižení žáka je primárně nutné mu zabránit v další konzumaci
2. Návykovou látku odebrat a zajistit ji, aby nedošlo k další konzumaci
3. Pedagogický pracovník posoudí, zda žákovi nehrozí nějaké nebezpečí.
4. V případě, že je ohrožen na zdraví a životě volá lékařskou službu první pomoci (155), informuje okamžitě zákonného zástupce žáka a dohodne se na dalším postupu.
5. Jestliže nebezpečí nehrozí, sepíše stručný záznam s vyjádřením žáka, (datum, místo, čas, jméno + podpis žáka), v případě, že žák odmítne, uvede tuto skutečnost do zápisu. Záznam založí školní MP do své agendy. Vyrozumí vedení školy.
6. V případě, že žák není schopný pokračovat ve výuce, vyrozumí škola zákonného zástupce a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole
7. V případě nedostupnosti zákonného zástupce, vyrozumí škola OSPOD, vyčká jeho pokynů a vyžádá si pomoc.
8. Zákonnému zástupci škola oznámí konzumaci OPL, i když je žák schopen výuky.
9. Současně splní škola oznamovací povinnost k orgánu OSPOD.
10. Škola v zájmu dítěte informuje zák. zástupce o možnostech odborné pomoci při řešení takové situace, doporučí rodičům, aby vyhledali odborníka a informovali se o léčbě. Vysvětlí rodičům nutnost léčby a důležitost motivace.
11. Výchovná opatření spojená s užitím omamných a psychotropních látek budou řešena individuálně dle hloubky porušení školního řádu, popř. počtu opakování těchto porušení. Pokud žák bude opakovaně tyto látky užívat v prostorách školy nebo se přivede jimi do stavu, kdy je nutné vyhledat lékařskou pomoc, bude klasifikován druhým stupněm z chování – jedná se o závažné porušení školního řádu.

Nález OPL ve škole

1. **Nález látky v prostorách školy:** Pokud je v prostorách školy nalezena neznámá látka, nesmí být podrobována žádnému testu k určení její chemické struktury. Nález je nutné ihned oznámit vedení školy. Za přítomnosti dalšího pracovníka se látka vloží do obálky, na kterou se zapíše datum, čas a místo nálezů. Obálka se přelepí, orazítkuje, podepíše a uloží do trezoru. O nálezů je třeba neprodleně informovat Policii ČR.
2. **Nález látky u žáka:** Při zadržení neznámé látky u žáka nesmí být prováděn žádný test k určení její chemické struktury. Nález se okamžitě oznámí vedení školy. Za přítomnosti ředitele školy, jeho zástupce nebo metodika prevence se sepíše stručný záznam obsahující datum, místo, čas, jméno žáka a jeho podpis. Pokud žák podpis odmítne, uvede se tato skutečnost do zápisu, který se následně založí do agendy metodika prevence. V případě, že se látka nalezne u žáka, který se jí intoxikoval, musí být zajištěná látka předána přivolanému lékaři.
3. **Podezření, že žák má u sebe OPL:** Pokud vznikne podezření, že má žák u sebe omamné nebo psychotropní látky, je nutné okamžitě vyrozumět Policii ČR a konzultovat s ní další postup. Současně je třeba informovat zákonného zástupce žáka. Žák musí být izolován a až do příjezdu Policie ČR zůstat pod dohledem. V žádném případě nelze provádět osobní prohlídku žáka ani jeho věci.
4. **Distribuce OPL ve škole:** Šíření nebo distribuce omamných a psychotropních látek ve škole je považováno za trestný čin. V takovém případě je nutné neprodleně vyrozumět Policii ČR a konzultovat s ní postup. O situaci je třeba informovat zákonného zástupce žáka a také OSPOD.

11 Kontakty

- www.adiktologie.cz – Portál s kompletní nabídkou informací v oblasti prevence.
- www.bezpecne-online.cz – Informace o bezpečném chování na internetu.
- www.bezpecne-online.cz/internetova-poradna – Internetová poradna pro bezpečné používání online technologií.
- www.bezpecnyinternet.cz – Rady a tipy, jak bezpečně používat internet.
- www.dokurte.cz – Stránky zaměřené na problematiku kouření.
- www.drogy-info.cz – Informační portál o drogách, legislativě, poradnách, kontaktech a literatuře.
- www.drogy.net – Informace o drogách a jejich účincích.
- www.horkalinka.net – Krizová linka pro pomoc v obtížných životních situacích.
- www.i-bezpecne.cz – Informace o bezpečném chování na internetu.
- www.idealni.cz – Informace o mentální bulimii a mentální anorexii.
- www.jmskoly.cz – Sekce „Prevence“ nabízí informace o preventivních programech pro školy.
- www.linkabezpeci.cz – Linka bezpečí pro děti a mládež.
- www.minimalizacesikany.cz – Projekt nadace O2 zaměřený na prevenci šikany (garant PhDr. Michal Kolář).
- www.msmt.cz – Informace o legislativě, vzdělávání, grantech a certifikaci preventivních programů (sekce „Prevence“).
- www.nekurte.cz – Portál zaměřený na odvykání kouření.
- www.odrogach.cz – Informace o drogách, kontakty, poradny a krizové scénáře.
- www.pomoc-online.cz – Pomoc a poradenství v online prostředí.
- www.prevence-info.cz – Informace Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy o prevenci.
- www.sikana.cz – Občanské sdružení proti šikaně, informace o šikaně ve škole a v zaměstnání.
- www.sikana.org – Aktuální informace, vzdělávací materiály, příběhy a konference na téma šikany.
- www.seznamsebezpecne.cz – Projekt zaměřený na osvětu v oblasti bezpečnosti na internetu.
- www.volny.cz/metodik – Česká asociace školních metodiků prevence.
- www.zivot-bez-zavislosti.cz – Stránky nestátní neziskové organizace zaměřené na prevenci závislosti.

Kontakty na krizová, poradenská a preventivní zařízení

Oblastní metodik prevence

Jméno: PhDr. Lenka Skácelová

Adresa: Okresní metodik prevence, Sládkova 45, 613 00 Brno

Telefon: 548 526 802, 603 885 663

Psychiatrické služby

Název: Centrum dětských odborných zdravotnických služeb Brno

Adresa: Žerotínovo náměstí 4/6, 602 00 Brno

Telefon: 533 302 111

Policie Pohořelice

Obvodní oddělení Pohořelice

Adresa: Loděnická 754, 691 23 Pohořelice

Telefon: 974 626 780, 519 424 158

E-mail: bo.oop.pohorelice.sekret@pcr.cz

Kontakt na příslušníka:

Jméno: pprap. Petr Lehoczký

Telefon: 974 632 772

Justice

Název: Městský soud v Brně – infocentrum

Adresa: Polní 994/39, 608 01 Brno

Telefon: +420 5465 33333

Poradenské centrum pro drogové a jiné závislosti

Adresa: Sládkova 45, 613 00 Brno

E-mail: pppsladkova@volny.cz

Telefon: 548 526 802, 723 252 765

Společnost Podané ruce o.p.s.

Adresa: Hilleho 1842/5, Černá Pole, 602 00 Brno

Telefon: (+420) 545 247 535

E-mail: info@podaneruce.cz

Web: www.podaneruce.cz

Středisko výchovné péče Brno

Adresa: Veslařská 246, 637 00 Brno

Kontakty: Ambulance: 722 952 499, Vedoucí SVP: 722 930 411,

Celodenní program: 770 131 654

OSPOD a kurátoři pro mládež

Městský úřad Břeclav

Vedoucí: Mgr. Dagmar Gasnářková

Telefon: 519 311 411

E-mail: dagmar.gasnarkova@breclav.org

Městský úřad Pohořelice

Telefon: 519 301 354

E-mail: magda.konakova@pohorelice.cz

Další kontakty: stursova@pohorelice.cz, hola@pohorelice.cz

Telefon: 519 301 355

Krajský úřad JMK – Odbor školství

Jméno: Mgr. Lenka Možná, protidrogový koordinátor

Adresa: Cejl 73, 601 82 Brno

Telefon: 541 658 310

E-mail: mozna.lenka@kr-jihomoravsky.cz

Policie Jihomoravského kraje

Kontakty: mjr. PhDr. Soňa Svobodová, vedoucí oddělení: 974 621 207, tiskjm@mvcz.cz

por. Mgr. Zdeňka Procházková, koordinátor prevence: 974 622 458, prevencejm@mvcz.cz

nrap. Petra Hrazdírová, Inf. centrum policie: 974 624 026, icpjm@mvcz.cz

nrap. Milan Gruška, Inf. centrum policie: 974 624 025, icpjm@mvcz.cz

Adresa: Příční 31, 602 00 Brno

Web: www.policie.cz

PPP Brno – město

Kontakt: PhDr. Lenka Skácelová

Adresa: Hybešova 15, pracoviště: Sládkova 45, 613 00 Brno

Telefon: 548 526 802

E-mail: skacelova@pppbrno.cz

Web: www.poradenskecentrum.cz

Spondea – Krizové centrum

Krizová linka: 541 235 511

E-mail: krizovapomoc@spondea.cz

Web: www.spondea.cz

Občanské sdružení Anabell

Adresa: Milady Horákové 50, Brno

Telefon: 542 214 014

E-mail: posta@anabell.cz

Web: www.anabell.cz

Středisko výchovné péče HELP ME

Adresa: Bořetická 2, 629 00 Brno

Telefon: 544 216 178

E-mail: helpme@volny.cz

Web: www.svp-helpme.cz

LUŽÁNKY – Středisko volného času

Adresa: Lidická 50, 658 12 Brno

Telefon: 549 524 101, 602 826 473

E-mail: luzanky@luzanky.cz

Web: www.luzanky.cz

12 Evaluace PPŠ

- Třídní učitelé každý měsíc odevzdávají zprávu metodikovi prevence o situaci ve třídě.
- Aktivity a dění související s činností metodika prevence MP zapisuje do Deníku MP
- Po programech s odborníky z PPP vyhodnotí TU zjištěné výsledky, využije návody k další práci
- Shrnutí celoroční činnosti do on-line dotazníku preventivních aktivit.
- Práce na třídních hodinách.
- 1–2x ročně dotazníky tříd dle aktuální potřeby.
- Pohovor se třídami.
- Třídní schůzky – rozhovory s rodiči, připomínky, návrhy.
- Zástupci tříd dávají podněty školnímu parlamentu, spolupracují s VP.
- Spolupráce s psychologkou školy.
- Využití schránky důvěry.
- ŘŠ pravidelně informuje širší vedení školy o důležitých aktivitách, organizuje pravidelné setkání školního poradenského pracoviště včetně mateřské školy.

13 Závěr

PPŠ na školní rok 2024/25 vychází z evaluačního dotazníku, který zjišťoval klima tříd a problematiku návykových látek. Součástí PPŠ je plán proti šikaně a podrobnější krizový scénář, PPŠ je aktualizován o nová doporučení MŠMT a je součástí prevence školní neúspěšnosti žáků.

PPŠ doplňují dokumenty Krizový plán školy, Prevence a strategie řešení školní neúspěšnosti žáků a předcházení rizikovému chování.

Preventivní program pro rok 2024/2025 se přizpůsobuje aktuální situaci a potřebám žáků školy.

14 Přílohy

14.1 Návod y pro vyučující ve stručné podobě

NÁVYKOVÉ LÁTKY

1. NALEZENÍ „TOLEROVANÉ“ DROGY:

- a) Učitel zamezí další konzumaci drogy, po odejmutí drogy žákovi zapíše čas a jméno žáka na sáček s drogou, pak prodiskutuje problém s žákem (třídní učitel, ŠMP, VP, ředitel školy). Předá informaci třídnímu učiteli.
- b) Třídní učitel informuje zákonného zástupce (zve ho na výchovnou komisi do školy).
- c) Třídní učitel, popř. ŠMP informuje ostatní kolegy, dále postupuje podle školního řádu.

2. NALEZENÍ NEDOVOLENÉ DROGY:

- a) Látka je žákovi odebrána za přítomnosti dalšího pedagoga.
- b) Pedagog, který drogu našel, ji uloží do obálky.
- c) Pedagog neprodleně informuje školního metodika prevence (ŠMP) a ředitele školy.
- d) Pedagog zapíše na obálku jméno žáka, datum, čas, místo zajištění, jméno osoby, která látku odebrala, jméno svědka a svůj podpis (případně podpis ŠMP).
- e) Obálku zalepí a předá řediteli, který ji opatří razítkem školy a uloží do trezoru.
- f) Ředitel přivolá Policii ČR.
- g) Ředitel informuje zákonného zástupce žáka.
- h) Ředitel si nechá podepsat potvrzení o převzetí látky Policií ČR.
- i) Ředitel informuje ostatní členy pedagogického sboru a postupuje podle školního řádu.

3. NALEZENÍ ŽÁKA POD VLIVEM OMAMNÝCH LÁTEK NEBO S ABSTINENČNÍMI PŘÍZNAKY

- a) Daný pedagog odvede žáka ze třídy do jiné místnosti.
- b) Zajistí nad ním dohled do doby, než si ho převezmou rodiče, popř. lékař.
- c) Poté informuje metodika prevence.
- d) Volá zákonnému zástupci, případně RZS.

!!! UČITEL NESMÍ PROHLEDÁVAT VĚCI ANI TESTOVAT ŽÁKA NA PŘÍTOMNOST DROGY!!!

ŠETŘENÍ POLICIÍ

- 1) Policista se prokáže řediteli školy policejním odznakem.
- 2) Písemně je zaznamenáno číslo policisty a jméno policisty, jméno žáka a datum. Při pochybnostech ověřit telefonicky na pracovišti policisty.
- 3) Ředitel školy se seznámí s předmětem policejního úkonu a s důvody, jež k němu vedou.
- 4) 4) Ředitel zajistí dohled dospělé osoby po celou dobu služebního úkonu, a to i když je proveden ve škole.
- 5) Vyrozumění rodičů provádí policista předem (u osoby mladší 15 let informuje také orgán sociálně právní ochrany mládeže), v případě, že tak neučinil, informuje rodiče ředitel školy – o způsobu vyrozumění se domluví s policistou.
- 6) Při převážení na stanici je žák po ukončení procesu předán zpět do školy nebo je předán zákonnému zástupci.
- 7) Pro děti a mládež platí v plné míře presumpce nevinny.

PÁCHÁNÍ TRESTNÉ ČINNOSTI

- 1) V případě, že je zaměstnanec školy svědkem trestné činnosti nebo se o ní dozví, ohlásí to řediteli školy.
- 2) Je proveden písemný zápis.
- 3) Ředitel celou záležitost oznámí Policii ČR.

ŠIKANA a KYBERŠIKANA

- a) Učitel, který má podezření na šikanu, konfrontuje své pozorování s dalšími kolegy.
- b) Co nejdříve oznámí své podezření vedení školy, výchovnému poradci a konzultuje další postup.
- c) V případě kyberšikany pomůže s pomocí IT kolegy oběti zajistit důkazy a zamezí útočnickovi přístup k telefonnímu číslu či k jiné službě.
- d) Učitel v případě kyberšikany zajistí pomoc odborného pracovníka (IT expert, PPP, policie)
- e) ŠMP a třídní učitel provedou rozhovor s informátory a oběťmi zvlášť.
- f) Společně vytipují vhodné svědky, vedou individuální, případně konfrontační rozhovor s nimi, informace zapisují a porovnávají.
- g) Třídní učitel zajistí ochranu oběti.

- h) ŠMP a třídní učitel vedou individuální nebo konfrontační rozhovor s agresory.
- i) ŠMP svolává výchovnou komisi.
- j) ŠMP se spojí s rodiči oběti a s rodiči agresorů.
- k) Výchovná komise vede rozhovor se všemi rodiči.
- l) Třídní učitel dále pracuje se třídou.

ZÁŠKOLÁCTVÍ

- 1) Pokud se jedná o podezření na záškoláctví, třídní učitel vše nejprve důkladně vyšetří a najde příčinu záškoláctví.
- 2) Třídní učitel naváže kontakt s rodiči a vysvětlí situaci.
- 3) Třídní učitel se obrátí na školní poradenské pracoviště nebo na pedagogicko-psychologickou poradnu a prodiskutuje problém.
- 4) Třídní učitel komunikuje s dítětem, společně hledá cesty k nápravě – vždy shrnout, co bylo v rozhovoru dohodnuto, nejlépe udělat zápis.
- 5) Třídní učitel se po dohodě s rodinou snaží žákovi pomoci k návratu do školy.
- 6) Třídní učitel postupuje podle školního řádu.

VANDALISMUS

- 1) Určený dozor na chodbách a jiných místech školy se co možná nejvíce snaží eliminovat jev během přestávek a volných hodin.
- 2) Zjistí – li učitel viníka vandalismu, seznámí s tím jeho rodiče. Viník nahradí úmyslně způsobenou škodu.
- 3) Učitel dále postupuje podle školního řádu.
- 4) Škodu většího rozsahu nahlásí učitel řediteli školy, který ji obratem nahlásí Policii ČR.
- 5) U škod, které se dají nahradit tak, že je opraví sám žák nebo jeho rodinný zástupce, je zvolen tento způsob nápravy škody.
- 6) O škodě daný učitel provede písemný záznam, ze kterého budou vyplývat všechny důležité skutečnosti.

14.2 Témata prevence podle zařazení v RVP

ČESKÝ JAZYK A LITERATURA

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru

Očekávané výstupy

1. stupeň – 2. období

Žák

ČJL-5-1-06 rozpoznává manipulativní komunikaci v reklamě.

2. stupeň

ČJL-9-1-03 rozpoznává manipulativní komunikaci v masmédiích a zaujímá k ní kritický postoj.

ČLOVĚK A JEHO SVĚT

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru

1. stupeň

LIDÉ KOLEM NÁS

Očekávané výstupy – 1. období

Žák

ČJS-3-2-01 rozlišuje blízké příbuzenské vztahy v rodině, role rodinných příslušníků a vztahy mezi nimi, projevuje toleranci k přirozeným odlišnostem spolužáků i jiných lidí, jejich přednostem i nedostatkům.

Očekávané výstupy – 2. období

Žák

ČJS-5-2-01 vyjádří na základě vlastních zkušeností základní vztahy mezi lidmi, vyvodí a dodržuje pravidla pro soužití ve škole, mezi chlapci a dívkami, v rodině, v obci (městě)

ČJS-5-2-02 rozlišuje základní rozdíly mezi lidmi, obhájí a odůvodní své názory, připustí svůj omyl a dohodne se na společném postupu řešení

ČJS-5-2-03 rozpozná ve svém okolí jednání a chování, která se už tolerovat nemohou a která porušují základní lidská práva nebo demokratické principy

ČJS-5-2-04 orientuje se v základních formách vlastnictví; používá peníze v běžných situacích, odhadne a zkontroluje cenu nákupu a vrácené peníze, na příkladu ukáže nemožnost realizace všech chtěných výdajů, vysvětlí, proč spořit, kdy si půjčovat a jak vracet dluhy

ČLOVĚK A JEHO ZDRAVÍ

Očekávané výstupy – 1. období

Žák

ČJS-3-5-02 rozezná nebezpečí různého charakteru, využívá bezpečná místa pro hru a trávení volného času; uplatňuje základní pravidla bezpečného chování účastníka silničního provozu, jedná tak, aby neohrožoval zdraví své a zdraví jiných

ČJS-3-5-03 chová se obezřetně při setkání s neznámými jedinci, odmítne komunikaci, která je mu nepříjemná; v případě potřeby požádá o pomoc pro sebe i pro jiné; ovládá způsoby komunikace s operátory tísňových linek

Očekávané výstupy – 2. období

Žák

ČJS-5-5-04 uplatňuje účelné způsoby chování v situacích ohrožujících zdraví a v modelových situacích simulujících mimořádné události; vnímá dopravní situaci, správně ji vyhodnotí a vyvodí odpovídající závěry pro své chování jako chodec a cyklista

ČJS-5-5-05 předvede v modelových situacích osvojené jednoduché způsoby odmítání návykových látek

ČJS-5-5-06 uplatňuje základní dovednosti a návyky související s podporou zdraví a jeho preventivní ochranou

ČJS-5-5-08 uplatňuje ohleduplné chování k druhému pohlaví a orientuje se v bezpečných způsobech sexuálního chování mezi chlapci a děvčaty v daném věku

DĚJEPIS

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru

2. stupeň

Moderní doba

Očekávané výstupy

Žák

D-9-7-03 charakterizuje jednotlivé totalitní systémy, příčiny jejich nastolení v širších ekonomických a politických souvislostech a důsledky jejich existence pro svět; rozpozná destruktivní sílu totalitarismu a vypjatého nacionalismu

D-9-7-04 na příkladech vyloží antisemitismus, rasismus a jejich nepřijatelnost z hlediska lidských práv

D-9-7-05 zhodnotí postavení Československa v evropských souvislostech a jeho vnitřní sociální, politické, hospodářské a kulturní prostředí

VÝCHOVA K OBČANSTVÍ

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru

2. stupeň

Člověk ve společnosti

Očekávané výstupy

Žák

VO-9-1-02 rozlišuje projevy vlastenectví od projevů nacionalismu

VO-9-1-03 zdůvodní nepřijatelnost vandalského chování a aktivně proti němu vystupuje

VO-9-1-05 kriticky přistupuje k mediálním informacím, vyjádří svůj postoj k působení propagandy a reklamy na veřejné mínění a chování lidí

VO-9-1-07 uplatňuje vhodné způsoby chování a komunikace v různých životních situacích, případné neshody či konflikty s druhými lidmi řeší nenásilným způsobem

VO-9-1-08 objasní potřebu tolerance ve společnosti, respektuje kulturní zvláštnosti i odlišné názory, zájmy, způsoby chování a myšlení lidí, zaujímá tolerantní postoje k menšinám

VO-9-1-09 rozpoznává netolerantní, rasistické, xenofobní a extremistické projevy v chování lidí a zaujímá aktivní postoj proti všem projevům lidské nesnášenlivosti

Člověk jako jedinec

Očekávané výstupy

Žák

VO-9-2-01 objasní, jak může realističtější poznání a hodnocení vlastní osobnosti a potenciálu pozitivně ovlivnit jeho rozhodování, vztahy s druhými lidmi i kvalitu života.

VO-9-2-02 posoudí vliv osobních vlastností na dosahování individuálních i společných cílů, objasní význam vůle při dosahování cílů a překonávání překážek.

VO-9-2-03 rozpoznává projevy záporných charakterových vlastností u sebe i u druhých lidí, kriticky hodnotí a vhodně koriguje své chování a jednání.

Člověk, Stát a právo

Očekávané výstupy

Žák

VO-9-4-05 přiměřeně uplatňuje svá práva včetně práv spotřebitele a respektuje práva a oprávněné zájmy druhých lidí, posoudí význam ochrany lidských práv a svobod, rozumí povinnostem občana při zajišťování obrany státu

VO-9-4-07 provádí jednoduché právní úkony a chápe jejich důsledky, uvede příklady některých smluv upravujících občanskoprávní vztahy – osobní přeprava; koupě, oprava či pronájem věci

VO-9-4-08 dodržuje právní ustanovení, která se na něj vztahují a uvědomuje si rizika jejich porušování

VO-9-4-09 rozlišuje a porovnává úkoly orgánů právní ochrany občanů, uvede příklady jejich činnosti a spolupráce při postihování trestných činů

VO-9-4-10 rozpozná protiprávní jednání, rozliší přestupek a trestný čin, uvede jejich příklady

Mezinárodní vztahy, globální svět

Očekávané výstupy

Žák

VO-9-5-06 uvede příklady mezinárodního terorismu a zaujme vlastní postoj ke způsobům jeho potírání, objasní roli ozbrojených sil ČR při zajišťování obrany státu a při řešení krizí nevojenského charakteru

CHEMIE

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru

2. STUPEŇ

CHEMIE A SPOLEČNOST

Očekávané výstupy

Žák

CH-9-7-03 orientuje se v přípravě a využívání různých látek v praxi a jejich vlivech na životní prostředí a zdraví člověka

VÝCHOVA KE ZDRAVÍ

Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru

2. STUPEŇ

Očekávané výstupy

Žák

VZ-9-1-01 respektuje přijatá pravidla soužití mezi spolužáky i jinými vrstevníky a přispívá k utváření dobrých mezilidských vztahů v komunitě.

VZ-9-1-02 vysvětlí role členů komunity (rodiny, třídy, spolku) a uvede příklady pozitivního a negativního vlivu na kvalitu sociálního klimatu (vrstevnická komunita, rodinné prostředí) z hlediska prospěšnosti zdraví.

VZ-9-1-03 vysvětlí na příkladech přímé souvislosti mezi tělesným, duševním a sociálním zdravím; vysvětlí vztah mezi uspokojováním základních lidských potřeb a hodnotou zdraví.

VZ-9-1-04 posoudí různé způsoby chování lidí z hlediska odpovědnosti za vlastní zdraví i zdraví druhých a vyvozuje z nich osobní odpovědnost ve prospěch aktivní podpory zdraví.

VZ-9-1-06 vyjádří vlastní názor k problematice zdraví a diskutuje o něm v kruhu vrstevníků, rodiny i v nejbližším okolí.

VZ-9-1-09 projevuje odpovědný vztah k sobě samému, k vlastnímu dospívání a pravidlům zdravého životního stylu; dobrovolně se podílí na programech podpory zdraví v rámci školy a obce.

VZ-9-1-11 respektuje změny v období dospívání, vhodně na ně reaguje; kultivovaně se chová k opačnému pohlaví.

VZ-9-1-12 respektuje význam sexuality v souvislosti se zdravím, etikou, morálkou a pozitivními životními cíli; chápe význam zdrženlivosti v dospívání a odpovědného sexuálního chování.

VZ-9-1-13 uvádí do souvislostí zdravotní a psychosociální rizika spojená se zneužíváním návykových látek a životní perspektivu mladého člověka; uplatňuje osvojené sociální dovednosti a modely chování při kontaktu se sociálně patologickými jevy ve škole i mimo ni; v případě potřeby vyhledá odbornou pomoc sobě nebo druhým.

VZ-9-1-14 vyhodnotí na základě svých znalostí a zkušeností možný manipulativní vliv vrstevníků, médií, sekt; uplatňuje osvojené dovednosti komunikační obrany proti manipulaci a agresi.

VZ-9-1-16 uplatňuje adekvátní způsoby chování a ochrany v modelových situacích ohrožení, nebezpečí i mimořádných událostí.

TĚLESNÁ VÝCHOVA

1. STUPEŇ

Očekávané výstupy – 1. období

Žák

TV-3-1-03 spolupracuje při jednoduchých týmových pohybových činnostech a soutěžích.

Očekávané výstupy – 2. období

Žák

TV-5-1-06 jedná v duchu fair play: dodržuje pravidla her a soutěží, pozná a označí zjevné přestupky proti pravidlům a adekvátně na ně reaguje; respektuje při pohybových činnostech opačné pohlaví.

2. STUPEŇ

ČINNOSTI OVLIVŇUJÍCÍ ZDRAVÍ

Očekávané výstupy

Žák

TV-9-1-04 odmítá drogy a jiné škodliviny jako neslučitelné se sportovní etikou a zdravím; upraví pohybovou aktivitu vzhledem k údajům o znečištění ovzduší

ČINNOSTI PODPORUJÍCÍ POHYBOVÉ UČENÍ

Očekávané výstupy

Žák

TV-9-3-02 naplňuje ve školních podmínkách základní olympijské myšlenky – čestné soupeření, pomoc handicapovaným, respekt k opačnému pohlavní, ochranu přírody při sportu.

TV-9-3-03 dohodne se na spolupráci i jednoduché taktice vedoucí k úspěchu družstva a dodržuje ji.

TV-9-3-04 rozlišuje a uplatňuje práva a povinnosti vyplývající z role hráče, rozhodčího, diváka, organizátora.